...УУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

45-дахи жэлээ гарана.

...УРЯАД ҮНЭН

№ 117 (11715)
1968 оной майн 21, вторник

сэн 2 мүнгэн

...ряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...АЛИШАД! ЗУНАЙ ҮЕДЭ ҮНЕЭН БҮРИҺӨӨ 1000 ЛИТР ҺҮ ҺААХЫН ТҮЛӨӨ МҮРЫСЭЭ!

...КПСС-эй обкомдо, БурАССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

...йн аймагай Эрхирэгэй совхозой, Улаан-Үдын ...гай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой һаалишад, мал адуулагшадай үүсхэл тухай

...һара соо үнеэн бүриин 1000 ...эшэ һү һааха социалис уялга ...йн аймагай Эрхирэгэй совхозой, ...магай Кировэй нэрэмжэтэ кол...вүүдэй үүсхэлые һайшаан дэм-

...эриин үедэ һү ехээр һаахын тү- ...мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхын ...нэрэмжэтэ колхозой, Эрхирэгэй ...лективүүдэй хандалга-бэшэгые ...а үргэнөөр зүбшэн хэлсэлгэ эм- ...КПСС-эй райкомуудые, аймгүй-сэдкомуудые, үйлэдбэриин управленинүүдые, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдые уялгалха.

Һү ехээр һаахын түлөө социалис мүрысөөнэй ябасые үргэнөөр харуулжа, малшадай коллективүүдэй абаһан социалис уялгаяа ямараар дүүргэжэ байһыень үргэнөөр харуулха гэжэ «Буряад үнэн», «Правда Бурятии», «Буряадай залуушуул» газетэнүүдые, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Радио-дамжуулга болон телевиденины комитедые уялгалха.

Улаан-Үдын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой һаалишад, малшадай

СОЦИАЛИС УЯЛГА

...дурбэ һарын ...үриин 1000 кило- ...шэ һү һааха гэһэн ...Улаан-Үдын аймагай ...тэ колхозой һаали- ...уулагшад абаба.

...р, үбэлжэлгын ур- ...анаагай һү һаа- ...ектив үбэлжэлгын ...адагынь 1000 ки- ...социалис мүрысөө ...эн байгаа. Мү- ...гэрүүлжэ, тэжэз- ...ниие ашаг үрэтэй- ...түлөө тэмсэжэ, ма- ...эн үгэдөө хүрөө. ...дүүрэдүй байхада, ...рэз үнеэн бүри- ...лограмм һү һаагаа.

...һү ехээр һаахын ...ашаар саашадаа ...үедэ һү ехээр аба- ...и. Апрель һарын дүнгөөр Харганаагай һү һаалиин фермын коллективтэ партиин райкомой, аймагай Соведэй гүйсэдкомой дамжуулгын Улаан туг барюулагдаа. Энэ юу харуулнаб гэхэдэ, саашадаа һү ехээр һааха арга боломжотой байһыемнай гэршэлнэ.

Зунай бэлшээриин дүрбэ һарын туршада үнеэн бүриһөө мянган килограмм һү һааха гэһэн социалис уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэхэдээ, һү абалгаяа нёдондоной энэ үеынхиһөө 25 процент дээшэлүүлхэ, октябрь һарын хоёрдохи хахадта гүрэндөө һү худалдаха жэлэйнгээ түсэб дүүргэхэ болонобди.

Абаһан энэ уялгаяа бэелүүлхын тула бэлшээриеэ зүбөөр ашаглаха, үнеэдээ үдэр һүнигүй адуулха, бэлшээреэ загон болгожо хубаарилан хэрэглэхэбди. Мүн үнеэдтэ нэмэлтэ ногоон тэжээл үгтэхэ, куузику эдюулэгдэхэ, дүй дүршэлөө саг үргэлжэ хубаалдаха, гээгдэгшэдтээ туһалхабди.

Зунай бэлшээриин дүрбэ һарын туршада үнеэн бүриһөө мянган килограмм һү һааха мүрысөөндэ республикын бүхы колхоз, совхозуудай һаалишад болон мал адуулагшад ороо һаа, республикамнай хямда сэнтэй һү нилээд ехээр нэмэжэ абаха байһандань этигэнэбди. Тиимэһээ манай жэшээгээр, зунай бэлшээриин үедэ ехэ һүнэй түлөө социалис мүрысөөндэ оролсохыень һаалишад, мал адуулагшадые уриалнабди.

Малшадай даабаряар социалис уялгада гар табигшад:

Г. Тарнуев — колхозой түрүүлэгшэ; **Б. Гонсоронов** — парткомой секретарь; **П. Жамсаранова, Д. Линхобоева, Е. Кондратьева, Д. Ринчинова, Н. Базарова**—һаалишад; **Ф. Бутаков**—мал адуулагша; **О. Гармаева, Д. Бальчинова** — фермые даагшад; **Б. Хандажапов** — зоотехник.

Загарайн аймагай Эрхирэгэй совхозой һаалишад, малшадай

СОЦИАЛИС УЯЛГА

Адууһа малай ашаг шэмэ саашадань дээшэлүүлхын тула хүдөөгэй ажалшадай урда нилээд ехэ, харюусалгатайшье зорилго табигдаад байна. Энэ зорилго бэелүүлхэ хэрэгтэ бидэ һаалишад, мал адуулагшад хубитаяа горитойгоор оруулха ёһотойбди. Бидэнэй бүхэли жэл соо ямараар хүдэлһэнһөөл хамтын ажалай амжалта дулдыдаха бшуу.

Элбэг ехэ һү һааха тэмсэлэй шэнэ шатын богоһо алхажа орохоёо байнабди. Олон жэлэй дүй дүршэл дээрэһээ харахада, манай республикын эрхэ байдалда зунай бэлшээриин үедэл сагаан эдеэн эгээл ехээр дэлгэрдэг, һүн элбэгээр һаагдадаг гээшэ. Энээниие хараадаа абажа, бидэ, Эрхирэгэй совхозой һаалишад, мал адуулагшад, зоовет-мэргэжэлтэд һаалиин фермэнүүдые зуһаланда гаргахын урда тээ өөһэдынгөө арга боломжонуудые һайса тооложо үзөөд, зунай дүрбэ һара соо (июнь—сентябрь) үнеэн бүриин 1000 килограммһаа бага бэшэ һү һааха гэһэн социалис уялга абанабди.

Ажахыдаа бии байһан бүхы эрга боломжо, бодото байдал дээрэһээ үндэһэлжэ, энэ уялга абаабди. Гансахан бэлшээриин ногоондо найдаад байнагүйбди. Нэн түрүүн совхозой бүхы табан фермэдэ талха тарянай зүйл гидролизно аргаар буйлуулан эһээхэ түхеэрэлгэнүүд саг үргэлжэ хүдэлхэ юм. Мүнөө фермэнүүдэй зуһалангай байра бүхэндэ тиимэ түхеэрэлгэнүүд тодхогдонхой. Энэмнай үнеэдэй һү шэмые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ горитойхон туһа нэмэри болохо байһаниинь лабтай.

Гадна бүхы фермэнүүдтэ зундаа үнеэдтэ нэмэлтэ ногоон тэжээл болгожо эдюулхын тула хамтадаа 145 гектарта горох, обёосой холисо таригдаа.

Байгша ондо фермэ бүхэнэй хажууда таба-табан гектар куузику таригдахань. Манай совхоздо энэ ургамалай үндэр баян ургаса ургуулдаг дүй дүршэлшье бии. Жэшээнь, нёдондо куузику тариһан газарай гектар бүриһөө 400 шахуу центнер үндэһэн абтаа һэн. Фермэшэдэр ургуулагдаһан куузику баһал намартаа һаамхай үнеэдтэ һайса эдюулэгдэхэ юм.

Зундаа һү ехээр һаахын хажуугаар, тэрэниие эрхим шанартайгаар абаха гээшэ баһал шухалын шухала асуудал гэжэ тоолонобди. Фермэ бүхэндэ жэл бүри һү хүргэхэ түхеэрэлгэнүүд хүдэлдэг. Энээнэй ашаар үнгэрэгшэ жэлдэ гүрэндөө һайн шанартай һү тушаагаад, тэрээнһээ совхознай 4600 түхэриг нэмэжэ абаһан байна.

Манай ажалда социалис мүрысөөн ехэхэн удха шанартай. Совхозой һаалиин фермэнүүдэй бүхы хүдэлмэрилэгшэд мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсонхой. Тэрэнэйнь дүн һара бүри гаргагдажа, түрүү фермэдэ совхозой дирекциин, партком болон хүдэлмэришэдэй комитедэй дамжуулгын улаан туг, мүнгэн шан барюулагдадаг.

Фермэнүүдэй түрүү хүдэлмэрилэгшэдые материальна талаар урмашуулха хэмжээнүүд зохёогдоод хэрэглэгдэжэ байнхай. Мүн шэнэ түрэһэн гунжадые зүбөөр һааһанай түлөө һаалишадые урмашуулха хэмжээнүүд зохёогдонхой.

Зунай һарануудта һү һаалияа эрид дээшэлүүлхэ гээшэ манай ажалай нэрэ хүндын хэрэг болоно. Бэлшээриин хаһада үнеэн бүриһөө 1000 килограммһаа бага бэшэ һү һаахын түлөө мүрысэел гэжэ буряад ороной колхоз, совхозуудай һаалиин фермэнүүдэй бүхы хүдэлмэрилэгшэдые уриалнабди. Энэмнай хүдөө ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ парти, правительствын үдэр бүри гаргажа байһан ехэ оролдолгодо манай ажалай харюу болог лэ.

Совхозой бүхы һаалишад, малшадай даалгабаряар социалис уялгада гар табигшад:

А. Пахеев — совхозой директор, **Ц. Дондитов** — парткомой секретарь, **Р. Дылыкова, Р. Дабаева, Ц. Лумбинова, В. Позднякова, Ц-Д. Жамсаева** — һаалишад; **Г. Интигринов, З. Балганжапов** — мал адуулагшад, **Н. Чумаков** — 4-дэхи фермые даагша, **Г. Мункуев** — 1-дэхи отделениие эрхилэгшэ, **А. Тулусоев** — главна зоотехник, **Н. Насандарнева**—3-дахи отделениин зоотехник, **К. Уланов** — совхозой хүдэлмэришэдэй комитедэй түрүүлэгшэ.

МАЛ АЖАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИ ОНЬҺОЖОРУУЛГАДА АНХАРАЛ ЕХЭЭР ХАНДУУЛХА

СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй промышленностиин, транспортын, хэлхеэ холбооной комиссиин заседани

Мал ажалдахи хүндэ хүшэр хүдэлмэри оньһожоруулхада хэрэгтэй болохо түхеэрэлгэнүүд ба машинануудые бүри олоор гаргадаг болохо тухай асуудал СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй промышленностиин, транспортын, хэлхеэ холбооной талаар комисси хаража үзөө. Эдэ машинанууд болон түхеэрэлгэнүүдые бүтээхэ талаар промышленностиин хүдэлмэритэй, мал ажалай хүдэлмэриин хэр зэргээр оньһожоруулагдаһантай комиссиин гэшүүд заседанида бэлэдхэлэй үедэ Казахай, Киргизэй ССР-нүүдтэ, Ростовско, Челябинска, Свердловско, Брянска, Донецкэ, Харьковска областьнуудта, ороной бусад зарим районуудта гаража танилсаһан байгаа.

Тэрэшэлэн Тракторна ба хүдөө ажахын машина бүтээлгын министерствэһээ, СССР-эй Хүдөө ажахын министерствэһээ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй «Союзсельхозтехникэ» гэжэ бүхэсоюзна нэгэдэлһээ, СССР-эй Центральна Статистическэ управлениһээ, бусад организацинууд болон зургаануудһаа материалнууд абтаа.

Комиссиин заседани майн 17-до Кремль соо болоһон байна. Хүдэлмэридэнь СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо А. А. Мюрисеп, СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй Түрүүлэгшэ И. В. Спиридонов, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. П. Георгадзе, депутадууд—союзна ба автономито республиканууд һаа, хизаар болон областьнуудһаа ерэһэн комиссиин гэшүүд хабаадалсаа.

Комиссиин түрүүлэгшэ, Украинын КП-гэй ЦК-гай секретарь А. П. Ляшко заседаниие хүтэлбэрилөө.

Тракторна ба хүдөө ажахын машина бүтээлгын министр И. Ф. Синицын элидхэл хээ. СССР-эй хүдөө ажахын министрэй орлогшо А. Ф. Дубровин, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй «Союзсельхозтехникэ» гэжэ бүхэсоюзна нэгэдэлэй түрүүлэгшэ А. А. Ежевский нэмэлтэ элидхэлнүүдые хэһэн байна. Нютаг нютагуудһаа ерэһэн депутадуудай—комиссиин гэшүүдэй зүгһөө депутат Г. И. Ващенко үгэ хэлээ.

Коммунис партиин, Советскэ правительствын һүүлэй жэлнүүдтэ абаһан хэмжээнүүдэй ашаар манай ороной хүдөө ажахын материально-техническэ бааза горитойгоор бэхижээ гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглэһэн байна. Колхоз, совхозууд олон тоото трактор, комбайн, бусад техникые абаа. Эдэ бүгэдэ хүдөө ажахын үйлэдбэриие техникээр тон һайнаар зэбсэглэхэ ябадал хангаа. Мүнөө үедэ колхоз, совхозуудта полевой гол хүдэлмэри хүсэдөөр оньһожоруулагданхай.

Советскэ Союз мүнөө жэлдэ 1750 миллион түхэригэй 443,7 мянган трактор, хүдөө ажахын машина гаргаха гэжэ И. Ф. Синицын өөрынгөө элидхэл соо мэдээсээ. Энэ табан жэлэй турша соо хүдөө ажахын машинанууд үнгэрһэн табан жэлэйхидэ орходоо 1,65 дахин олоор бүтээгдэхэ, газар уһалалгын машинануудые гаргалга хоёр дахин, газарай гэмтэлгэтэй тэмсэхэ техникэ — 2,5 дахин нэмэхэ.

Манай ороҥдо тракторнууд болон хүдөө ажахын машинануудые бүтээжэ гаргалга табан жэлэй һүүлшын хоёр жэлэй турша соо 16 процентээр нэмээ. Энэ үе соо 114 ондоо шэнэ түхэлэй трактор ба хүдөө ажахын машина ухаалан зохёогдоһон, бүтээн гаргагдаһан байна. Мүнөө жэлдэ үшөө 171 түхэлэй машина түхеэрэлгэнүүдые ухаалан зохёожо түгэсхэхэ гэжэ шиидхэгдэнхэй.

Ряд хоорондоо 90 сантиметр зайтайгаар хлопок тариха ба хуряаха машинанууд, үтэгжүүлгэ тараадаг бүтээсэ ехэтэй машинанууд, һалхинда үлеэлгэжэ газарай гэмтэдэг районуудта тарилга хэхэ, хүрьһэ элдүүрилхэ агрегадууд, бүлүүрдэлгын элдэб түхэлэй станцинууд, хужартай хүрьһэ, барайгарай поли хахалха тусхай плугууд, шулуу болон бусад хэдэн зүйлнүүдые сэбэрлэн хуряаха машинанууд предприятинуудта ухаалан зохёогдодог, олоор бүтээн гаргагдадаг болоо. Мүнөө жэлдэ 73 шэнэ машинанууд, тэрэ тоодо энергеэр бүри ехээр хангагдаһан трактор, барайгар хуряаха жатка, таряа хуряадаг «СКП-5» гэжэ комбайн, мүнөө бии байһан түхэлнүүдтэ орходоо хоёр дахин ехэ бүтээсэтэй, уһа сасадаг установко, кукуруза хуряаха комбайн бүтээн гаргагдадаг болохо.

Мал ажалай хүдэлмэри оньһожоруулхада хэрэгтэй болохо шэнэ машинануудые ухаалан зохёожо, бүтээн гаргаха хэрэгтэ тусгаар анхарал хандуулагдана гээд министр мэдүүлээ. Эбэртэ бодо малай фермэнүүдые, шубуунай фермэнүүдые оньһожоруулха 32 ондоо шэнэ машина, тэрэ тоодо тэжээл зөөжэ тараадаг түхеэрэлгэнүүд һүүлшын хоёр жэлэй турша соо бүтээгдэдэг болоо. Иимэ машинануудые бүтээжэ гаргаха юрэнхы хэмжээн гурбан жэлэй турша соо 1,5 дахин нэмэхэ. Тиихэтээ хамта шэнэ, бүри нарин һайн машинануудые ухаалан зохёолгоор конструкторско организацинууд гээгдэжэ ябана гээд И. Ф. Синицын тэмдэглэһэн байна.

Хүдөө ажахын гол хүдэлмэриин ехээр оньһожоруулагданхай байбашье, мал ажалай хүдэлмэриие оньһожоруулга хангалтагүй байһан зангаараа гэжэ үгэ хэлэһэн комиссиин гэшүүд тэмдэглээ. Колхоз, совхозуудта бүтээсэ багатай гар ажал ехэнхидээ хэрэглэгдэнэ. Зарим эгээн лэ хүшэр хүдэлмэри дутамагаар оньһожоруулагданхай.

Фермэнүүдтэхи ажалай һулаар оньһожоруулагдаһан дээрэһээ ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, мал ажалай продукциин өөрынь үнэ хямдаруулха зорилго шиидхэлгэдэ һаад тохёолдуулагдана гээд депутадууд хэлээ. Мал ажалай хүдэлмэриие оньһожоруулха асуудалнуудта дутамагаар анхарал хандуулдагайнь түлөө, бүтээн гаргагдадаг машина, түхеэрэлгэнүүдэй шанар муутай байдагай түлөө СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын, Тракторна ба хүдөө ажахын машина бүтээлгын министерствын, «Союзсельхозтехникэ» гэжэ бүхэсоюзна нэгэдэлэй ажал ябуулгые депутадууд зүб зүйтэйгөөр шүүмжэлһэн байна.

Машина, түхеэрэлгэнүүдые абаха тухай колхоз, совхозуудай захилнууд жэлһээ жэлдэ нилээд дутамагаар хангагдана, фермэнүүдтэ машина, түхеэрэлгэнүүдые бүтээжэ эльгээлгэ олон ушарта комплектнэ бэшэ байдаг.

Комисси хадаа дурсагдаһан дутуунуудые зайсуулха зорилготой бодото дурадхалнуудые хаража үзөөд, хэмжээ абахынь тула СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ эльгээхэ гүйлтатайгаар эдэ дурадхалнуудаа СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй үзэмжэдэ табяа.

1968 оной түсэб ба бюджедые хаража үзэлгын үедэ саг үргэлжын комиссинуудай оруулһан һанамжа дурадхалнуудаар СССР-эй министерствэнүүд болон зургаануудай, союзна республиканууда Министрнүүдэй Соведэй абаһан хэмжээнүүд тухай мэдээсэлнүүд комиссиин заседани дээрэ шагнагдаһан байна.

(ТАСС).

...АН ТАЛМАЙ ДЭЭРЭ ...РНҮҮДЭЙ ПАРАД БОЛОБО

...СС). Майн 19-дэ ...рэ пионернүүдэй ...анаһаа сугларан ...й огторгой арюун ...үүдэй галстугууд ...рай модонуудай ...оорон харагдана... ...урда тээ ниислэ- ...й түрүүшын от- ...анын хажуугаар ...тайгаар ябажа ...отряд бишыхан ...эй һайндэртэ ...миллион тоото ...гөө хүмүүжүүл- ...эрхим үхибүү-

...мавзолейн дэргэдэ ...эй харуултай зэр- ...инецүүд бэе бэеэ ...ионернүүдэй хүн- ...жагсаа. Ильич- ...ю, партидаа совет ...й баясхалан- ...хэйлһэн үгэнүүд ...ар шангадхаг- ...й дээгүүр зэдэ- ...мавзолейн дэргэдэ ...аа.

...пионернүүдэй па- ...ернүүдэй вожата ...молой 50 жэлэй ...һан байна.

ВЛКСМ-эй ЦК-да эльгээгдэхэ пионернүүдэй бэшэг уншагдаа. Тэрээн соонь иигэжэ хэлэгдэнэ. Баатар-город Москвагай һургуулиин үхибүүд ленинскэ газарнуудаар экспедицидэ гарахань, «Москва—Ульяновск» гэһэн түмэр замай экспресс бүтээхын тулада түмэр түдэгын бутархайнуудые суглуулжа эхилхэнь, фашизмтай тэмсэлэй үедэ наһа бараһан эдир баатарнууд-партизануудта ВЛКСМ-эй ой хүрэтэр памятник бодхохо, түрэл городоо болбосон зохид болгохын тула 1968 оной октябрьда ажалай воскреснигүүд болон субботнигуудай һарые үнгэргэхэ.

Эдир москвагайхидай баярай парад сэдьхэл хүдэлгэмөөр ушар болоо. Пионернүүдэй дружинануудай харалгада илагшадай колоннонууд, һуралсалдаа эрхим сэгнэлтэ абагшад, интернациональна хани барисаанай клубуудай гэшүүд мавзолей тээшэ харан жагсаалаар ябажа гараа.

Улаан талмай дээрэ үнгэргэгдэһэн энэ һайндэр аха үеын революционернүүдэй хэрэгые үргэлжэлүүлхээр бэлэн байлгын рапорт, золтой хубитай багашуулай һайндэр, манай ороной һайн һайхан ерээдүйн һайндэр болоо.

Үнгэрэгшэ жэлдэ Гамир Вахрулович Сафидуллин Татарай АССР-һээ Мухар-Шэбэрэй аймагай «Эрдэм» совхоздо нүүжэ ерэһэн байгаа. Совхоз тэрээндэ һайн байра, мал үгөө. Шэнэ хүдэлмэришэндөө иимэ ехэ анхарал хандуулһанайнь түлөө нүхэр Сафидуллин хамтын ажалда эдэбхитэйгээр хабаадалсажа ороо.

Мүнөө тэрэ мал адуулна. Тинхэдээ харууһалһан малдаа хүшэ шадал ехээр абхуулаа. Совхоз һаяхан 21 толгой үхэр тушаан абалгын пунктда абаашаа. Тэдэнь дунда зэргээр 280—300 килограмм болоһон байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Г. В. Сафидуллин.

А. ШУЛУНОВОЙ фото.

...ИН АЙЛШАД АНГАРА ...ЙГАЛААР АЯНШАЛБА

...ТАСС-ай корр.). ...Соведэй уряа- ...до ерээд байһан ...парламентын ...дээрэхи эгээн ту- ...й ГЭС-тэ хүрөө. ...станциин машин- ...ние хүдэлгэдэг ...Англиин парла- ...а. Энэ пультда ...соо оройдоол гур- ...жагсадаг юм.

...түргэнөөр яба- ...жэ онгосодо һуу- ...далайн эрьедэхи ...хондо ошоо. Дэл- ...гүнзэгы, даб- ...рай, тэрэнэй ур-гамалай ба амитанай аймагуудай яажа бии болоһон түүхэтэй эндэ танилсаа.

Тэндэ дүтэ байдаг «Байкал» гэжэ санаторидо ажалшадай депутадуудай Эрхүүгэй областной Соведэй гүйсэдком сайлалга хэжэ, Великобританиин парламентын делегациие хүндэлөө. Эрхүүгэй облгүйсэдкомой түрүүлэгшэ Ю. А. Кравченко, делегациие толгойлогшо Ф. Т. Уилли, СССР-эй Верховно Соведэй депутат, СССР-эй парламентска бүлэгэй совет-английн секциин түрүүлэгшэ, академик П. Н. Федосеев сайлалгын үедэ үгэ хэлэһэн байна.

БАЛГАШЬЕ УҺАН УРГАСАДА НЭМЭРИТЭЙ

Луговод ябаһан хүн ямар аргаар сабшалангаа уһалбал һайн бэ гэһэн бодолдо эзэлэгдэнхэй ябадаг. Олон жэлдэ хүдэлһэн хүн ажалдаа бүрил дүршэжэ, сабшалангаа һайжаруулжа байхадаа, түрүү онол аргануудые хэрэглэжэ шададаг болоно ха юм.

Энэ хабартаа Бага-Наринай сабшалан дээрэ дүрбэн хүн ажаллаа. Булта наһажаал болоһон үбгэжөөлнүүд. Звеногой хүдэлмэриие наһаараа колхозой ажалда хабаадаһан Цыренжаб Чойропович Баинов хүтэлһэн байна бшуу. Энэ хүмнай хабартаа уһа саһанай гэдэһэн сагһаа хойшо һанаа амархан байдаггүй. Сугтаа ажаллажа байһан нүхэдтөөшье амар заяа үзүүлдэг аал!

«Ёһотойл ажалшан! Мүнөө үедэ нэгэ бага залуу байбал, ямар ехэ ажал хэжэ ябаха байгааб» гээд нютагай зоной хэлсэжэ байдагые хододоо шагнагша һэм. Хабарай түрүүшын уһан урдажа захалаа бэлэй. Наринай сабшалан дээрэ дүрбэн бэрхэшүүл гартаа хүрзэнүүдые баринхай, үдэр һүнигүй ажаллажа мэдэбэ. Апрель һарын һаял гаража байхада, Улаан Дабаанай адагта байдаг нилээдгүй олон гектар сабшалан богонихон болзорто нэгэ дахин уһалагдаба.

Иигэжэ хүдэлжэ байхадаа, үнинэй луговод Цыренжаб Чойропович һанаандаа бодоно: «Мүнөө сабшаламнай эртэ уһалагдажа захалаа. Урдань сабшалан эртэ уһалхада балай һайн гэдэггүй һэмнай. Теэд манай нютагта үбэлдөө саһан орохоёо болишонхой. Хүдөө газар хуурай. Иимэ болоод байхадань хүдэлмэреэ эртэ эхилэнгүй яахамнайб» гээд шэбшэнэ.

Һанаһанаа нүхэдтөө хэлэхэдэнь, тэдэнь ахалагшынгаа бодолые зүбшөөхэ юм. Зарим юумэнэй зүб буруус хөөрэлдэжэ, арсалдаа гаргахаар баһал урданай ажалша хүнүүд Бамба Тубанов, Дабаажаб Буянтуев, Ешн-Доржо Ангабаев гэгшэд сабшалан уһалалсажа байдаг. Эдэнэр бултадаа эбтэй эетэйгээр хүдэлнэ. Нэгэнэйнгээ юумэ хөөрэхэдэ, нүгөөдүүлынь дэмжэһэн лэ байгша. Улаан Дабаанай адагай табяад гектар газар уһалжархёод, Нарин голоо үгсэжэ, Харганаатын далан гектар сабшалан хэдыдэ уһалха тухайгаа хөөрэлдэжэ байба. Нэгэниинь хэлэхэдээ:

— Энэ сабшалан нэгэ бага орой уһалая,— гэнэ.

Зэ-э, тиигээд яахаб! Намаг уһатай газар ха юм. Хабар эртэ, үшөө хүйтэн байхада тэрэниие уһалжа зоболтогүй. Газарынь нараида шарагдажа, гэдэжэ байг, —гээд нүгөөдэнь зүбшөөбэ.

Зэдын Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Наринай отделенидэ наһажаал болоһон луговодуудай хүсөөр ехэхэн ажал эмхидхэгдэнэ. Отделениин түбһөө Улаан Дабаанай адаг хүрэтэр һургааг буулгагдаа. Тэрээгээр сабшалан хорёологдожо, малда гэшхүүлэгдэхэеэ болихонь. Энэнь саашаа залгагдажа, Харганаата хүрэтэр абаашагдаха. Мүнөө жэлдэ хамта арба гаран модоной зайда хашаа баригдахаар хараалагдана. Иимэ хүдэлмэри колхозой луговодууд үүсхэжэ, правленидээ шиидхэбэри гаргуулаа. Ондоогоор аргагүй һэн. Сабшалангай газар жэл бүхэндэ адууһа малда гэшхэгдэжэ байха. Тиигээд мүртэй үбһэн абтахагүй. Арай гэбэл, гектар бүриһөө 7—8 центнер үбһэн хуряагдаха. Ниитын малай үбһөөр дуталдажа, туража зүдэржэ ондо оруулагдажа байхада:

— Нютагайнтаа энэ ехэ баялигта ямараар хандана гээшэбибди. Сабшалантаа ойрын жэлнүүдтэ һайжаруулжа абаял. Хүсэлхэ гэбэл мүнөө ямаршье хүсэн байна, —гээд Цыренжаб Баинов колхозой хүтэлбэрилэгшэдтэ хандаа һэн. КПСС-эй ЦК-гай Пленум дээрэ мелиораци тухай асуудал зүбшэгдэжэ, колхозой правлени сабшалан тухай анхардаг болоо. Саг үргэлжэдөө хүдэлдэг звенонууд эмхидхэгдээ. Тиигээд лэ колхозойнгоо тиимэ нэгэ звеное нүхэр Баинов даажа абаһан байна бшуу.

Мүнөө жэлдэ Бага-Нарин тосхоной урда захаһаа эхилээд, сабшалан дээрэ наг шэбхэ гаргагдана. Эндэ Иван Гаврилович Ощепков ехэ хүдэлмэри эмхидхэжэ, фермын ажалшадые наг шэбхэ зөөлгэдэ олоорнь хабаадуулаа. Энэхи сабшалан дээрэһээ һаалиин үнеэдтэ үбһэ бэлэдхэгдэхэ юм. Тиимэл хадань сабшалан һайжаруулгада малшадые хүсэлүүлжэ байһаниинь һайшаалтай.

Наринай голоор шугы бургааһанда дарагдашаһан газар, дэгнүүһэ ехэтэй болоһон сабшалан бии. Тэрэниие ямаршье аргаар, техникэ зэмсэгээр хүсэлүүлжэ, үрэжэлтэй сабшалан болгожо абаха зорилго луговодууд табина. Хамаг ажал хүнэйл һанал, хүнэйл хүсөөр бүтэдэг ха юм. Ойрын жэлдэ эндэхид хэдэн зуугаад га сабшалангаа һайжаруулжа, үбһэ ногооной ургасые гектарай 15—16 центнер болгоо һаань, луговодуудайл габьяа. Тиимэ байнгүй яахаб. Хуушанай луговод Цыренжаб Баинов хөөрэхэдөө: «Мүнөө үедэ уһан гээшэмнай үбһэ ногооной ургасада эгээл һайн юумэниинь гээшэ. Хабартаа уһанай элбэг байхада, газараа уһалжа шадаагүй һаа, баһал ниитынгээ малда үбһэ тэжээлгүй үлэхэбди. Балгашье уһан ургасада нэмэритэй,—гээд хэлэнэ.

Иимэл зоригтой хүнүүд луговодоор хүдэлжэ байгша. Эдэнтэй уулзаа һаа, ажал тухайнь һайн үгэнүүдые дуулаха байхаб. Энэ жэлдэ тус звеногойхид бүхы даажа байдаг сабшалангһаа га бүриин 16 центнерһээ бага бэшэ үбһэ хуряаха хүсэлтэй. «Һайнаар ажаллаа һаа, энэшье бүри бараг даа. Гектар газар дээрэһээ 30 һайн бухал хуряагаал һаам, хэрэгнай бүтэхэ бэшэ гү»,—гэлдэн луговодууд хөөрэлдэнэ. Теэд нэгэниинь иигэжэ тоолохо юм:

— Манай үмсын усадьбануудта 32 соото газарһаа 18 бухал абадаг хүнүүд байна. Тэрэниинь гурба-гурбан пүүдээр багсаабал, энээхэн газарһаа хэды центнер үбһэн абтанаб! Теэд иигэжэ хүдэлөө һаа, колхозой сабшалангһаа гектарай 20—30 центнер үбһэ абахаар юм аab даа...

Зүб лэ хэлсэнэ. Ниитэ зоной хэрэгтэ хүн бүхэн оролдолгоёо гаргаха ёһотой. Тиигээгүйдэ хайшан гээд артелиин һалбаринууд хүгжэхэб. Гансахан үбһэ ногоо ургуулжа байһан хүнүүд адууһа малайнгаа ашаг шэмые арьбадхалсажа, ниитынгээ жасада олзо доход горитой оруулалсана ха юм. Наринай луговодууд мүнөө жэлдэ олон һуринүүдые шарга дээрэ сомохо һанаатай. Энэ арга хэрэглэхэдэ, үбэлэй сагта үбһэн ямар бэлэхэнээр зөөгдэхэ болоноб. Үбһэ шэрэлгэдэ артелиин мүнгэ зөөри алмагдаха, абтаһан продукциин үнэ сэншье хямдарха гээшэ. Тэдэнэй үүсхэлые колхозой правлениин дэмжэлсээ һаа, ехэл һайн юумэ хэгдэхэ байна бшуу.

Сабшалан! Артелиин угаа ехэ баялиг. Табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө зоримгойгоор тэмсэжэ байһан колхозой луговодууд энэ хабартаа үдэр һүнигүй хүдэлнэ, бүхы даадаг сабшалангаа нэгэ дахин уһалжа дүүргэхэ дүтэлөө. Тиигээд хоёрдохи шатаяа угтахань. Июнь һара гарахада, энэ нютагта ерэбэл, наһажаал болоһон үбгэдэй сабшалан дээрэ дахин гараад лэ, үбһэ ногооной баян ургаса абахын түлөө тэмсэжэ байхыень алгадгүй хараха байхат.

Т. ЦЫРЕНОВ.

В. И. ЛЕНИНЭЙ ТҮРЭҺӨӨР 100 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

«ЛЕНИНЬЭЭ МАНДАТ АБАХЫН ТҮЛӨӨ».

Украинын уран зурааша М. И. Кривенкын зураг. (Энэ зураг 1967 ондо Москвада болоһон бүхэсоюзна уран һайханай выставкэ дээрэ харуулагдаһан байгаа).

ТАСС-ай фотохронико.

ХОЁР ОНДОО ТОО

«Саарһашьегүй, утаһашьегүй газетэ... Москвада уншагдажа байһан газетые бүхы Росси шагнажа байхал...».

(1921 оной январиин 26-да В. И. Ленинэй Н. П. Горбуновто эльгээһэн бэшэгһээ).

ИЛЬИЧЭЙ БЭШЭГҮҮДЭЙ МҮРӨӨР

Щетинкинэй байшан. Революциин урда тээ энэ гэрые тиигэжэ нэрлэдэг байгаа. Городтой нэгэ сагта баригдаһан энэ гэрые мүнөө Казань городойхин гостиница гэжэ мэдэхэ.

1921 оной апрелиин эхеэр энэ Щетинкинэй байшангай нэгэ таһалга соо тусхай нөөсэ, хоёрдохи армиин штаб байһан юм. Казаньдахи радиотелеграфна холбооной хүдэлмэрилэгшэд, Москва, Ленинградһаа ерэһэн сэрэгэй мэргэжэлтэд эндэ суглараа агша һэн.

Улаан Армиин Казаньдахи радиотелеграфна холбооной баазын хүдэлмэрилэгшэд тэдэ үдэрнүүдтэ радиоаппаратура, шэнэ тухеэрэлгэ, аппарадуудые нарижуулан һайжаруулха хүдэлмэри хэжэ байгаа бэлэй. Тэрэ таһалгын тэг дунда дуб модоор хэһэн тухэреэн стол дээрэ радиоаппаратура табяатай, тэндэһээ али али тээшэнь татагдаһан утаһанууд...

Лабораториин хүдэлмэрилэгшэ сагаан халаад үмдэнхэй, ямар нэгэн аппарадай хажууда бүхэриглэнэ. Тиигэжэ байтарнь тэндэһээ абяан гарахадал гээд, удаань хүн дуугаржа эхилбэ...

Манай орондо эгээн түрүүшынхеэ «рупорна» телефоной аппарат иигэжэ бии болоһон юм. Энээниие шанга, һула болгоходо хамаагүй.

1921 ОНОЙ МАЙ

Щетинкинэй байшан соо техникын шэнэ нээлтын хэгдэжэ байха үедэ городой ажалшад, Волго шадарай бүхы областьнуудай ажалшад айхабтар хүндэ хүшэр байдалда оронхой байгаа һэн. Аргагүй ехэ ган боложо, хуурай «шуурган» хамагые хуу хара шорой болотор долёожо хаяһан юм. Үлэсхэлэн хооһон байдал хүн зоной толгойдо туданхай.

Нимэ бэрхэшээлтэй үедэ «Известия» газетэдэ, «нютаг нютагта болоһон һонин» гэһэн гаршаг доро, Россин элдэб районуудай арадай ажахые һэргээн бодхоолго тухай мэдээсэлнүүд гарадаг һэн. 1921 оной май һарын нэгэ номерто нимэ материалнуудай дунда нэгэ мэдээсэл толилогдоо һэн: «Инженер Чистовский гэгшын зохёоһон шангаар дуугардаг телефон Казань городой үйлсэдэ харуулагдаа. Хоёр газарта рупор тодхогдоод, телефоной утаһаар холбогдожо, шангаар дуугаргадаг болгогдоһон байна. Энээнһээ «яряанай газетын» тон һонороор дуугархань дуулдаба. Хэдэ мянган хүнүүд энэ шэнэ нээлтые һайхашаан амаршалба».

Орон дотор нимэ бэрхэшээлтэй хүндэ байдалай, үбшэн тахалай дэлгэрээд байһан үедэ энээхэн мэдээсэлые тон анхаралтайгаар лэ газетэ уншаһан хүн өөөрһөн байгаа ёһотой. Тиимэ хүниинь Владимир Ильич байгаа агша һэн. Энээхэн мэдээсэл уншаад, ерээдүйн социалис байгуулалтада ямар ехэ удха шанартай байһыень сэгнэһэн байгаа. Тиигэһэн бэеэрээ Арадай Комиссариадай Соведэй хэрэгүүдые эрхилэгшэ Н. П. Горбуновто тэрэ мэдээсэлые шалгаха даалгабари үгэһэн юм. «Шангаар дуугардаг рупор Казаньда туршагдаа (тон һайн байгаа) гэжэ мүнөөдэр газетэдэ уншабаб. Тэрэниие Остряковоор дамжуулан шалгагтыл даа. Тэрэнэй үнэн байгаа гээшэ һаа, Москвада, Питертэ табиха хэрэгтэй, тиигээдшье тэдэнэй бүхы хүдэлмэриень шалгагты».

«ХАЙРСАГ СОО ЮУН БИИБ?»

Тэрэ үедэ Казаньдахи хэлхеэ холбооной конторын начальник байһан, мүнөө тусхайта пенсионер И. П. Чемоданов тэрэ рупор туршаһан тухай иигэжэ хөөрэдэг:

— Большая Лядова, Малая Лядова (мүнөө М. Горькиин нэрэмжэтэ үйлсэ) гэжэ үйлсэнүүдэй бэлшэр дээрэ байһан Кекинэй байшангай нэгэдэхи дабхарта, суглаанай болодог зал соо нэгэ рупор тодхогдоһон байгаа. Тэрэ зал соо һандалинууд табяатай. Тээ саанань ханын захада хайрсагтал адли хоёр хоолойнууд. Тэндэнь батарейнууд болон бусад хэрэгсэлнүүд. Харахада орёо оньһон аппарат мэтэ байха юм. Тэрээнһээ шанга абяан дуулдана. Орон дотор болоһон һонинууд тухай дуулгана. Бултадаа хүнүүд амилангүй шахуу шагнана. Тэдэнэй зариманиинь аппарат дуугаржа байна гэжэ үнэншэнэшьегүй ха. «Нүхэд, аппарат бэшэл даа, харин нэгэ хайрсаг соо һуулгаһан хүн дуугаржа байна ха юм» гэхэ мэтээр хүнүүд гайхалсадаг байба. Тэрэ зал соо байһан хүнүүд һонирхон шагнана, хүн дүүрэн, эдээнэй удаа орохоёо хүлеэгшэд газаагууршье дүүрэн.

«ШАГНАГТЫ, РОСТА ХЭЛЭНЭ»

Газетын мэдээсэл шалгаһан Н. П. Горбунов хэдэн хоногой үнгэрөөд байхада тэрэ ушарай тон зүб байһан тухайда Владимир Ильичтэ мэдээсэбэ. Ажалай ба оборонын Совет дээрэ радиотелефон түргэнөөр хүгжөөхэ асуудал зүбшэн хэлсэлгэ түргэдхэхэ гэжэ Почто ба телеграфай арадай комиссариадһаа эрилтэ хэхэ гэһэн шэнэ заабари үгэһэн байгаа.

Владимир Ильичэй заабариин ёһоор, Казаньдахи радиотелеграфна холбооной баазын начальник А. Т. Углов Москва дуудагдаба. Абяа шангадхадаг аппарат абажа ошобо. Почто ба телеграфай арадай комиссар В. С. Довгалевский, тэрэнэй орлогшо А. М. Любович, коллегиин гэшүүн А. М. Николаев гэгшэдтэ 1921 оной июниин эхеэр А. Т. Углов тэрэ аппарадаа туршан харуулба. Тэрээниие харадд үндэр сэгнэлтэ үгэжэ, Москвада табиха шухала гэжэ Ажалай ба оборонын Соведтэ хандаһан байнад. Тэрэнһээ хойшо уданшьегүй Москвагай хэдэ хэдэн газарта рупорнууд тодхогдобо. Июниин 17-до — Коминтернын III конгрессэй нээгдэхэ үдэр — Москвагай зургаан талмайда РОСТА-гай һүүлэй мэдээсэл дамжуулагдажа эхилбэ.

Иигэжэ һүүлэй мэдээсэлнүүдые шагнахаяа москвагайхид талмайнууд тээшэ шэглэдэг болоо һэн. Казаньһаа асарагдаһан рупорые шангадхадаг аппарадууд тодхогдогдоо һэн. Удаань мүн лэ Казаньһаа асаржа, центральна телефонно станциин хажууда бүри ехэ хүсэтэй аппарат табигдаа һэн.

Радиотелефониие хүгжөөхэ хэрэгтэ Владимир Ильич саг үргэлжэ анхаржа байдаг һэн. Радиогой хэрэгые саашадань хүгжөөхэ асуудалда ямар ехэ анхарал хандуулдаг байһыень почто ба телеграфай наркомдо эльгээһэн бэшэгынь гэршэлэн харуулна.

Радиоприёмнигууд болон рупорнуудые бүтээн гаргаха хэрэгые Владимир Ильич тон шухалада тоолдог байгаа. Казаниин радиотелеграфна холбооной бааза шэнэ түхэлэй радиоприёмнигуудые бүтээн гаргаха талаар ехэ хүдэлмэри хэһэн байгаа.

ХҮДӨӨ ҺУУРИН РАДИО ШАГНАБА

Нестреченскэ районой Шэнэ Шигалеево тосхоной таряашад Татартаа тон түрүүшынхеэ радио-дамжуулга шагнаһан юм. 1923 оной зун эдэнэрэй шефүүд — Казаниин хэлхеэ холбооной конторын хүдэлмэрилэгшэд ерээ бэлэй. Тэдэнэй дунда И. П. Чемоданов, П. П. Федоров (мүнөө тусхайта пенсионернүүд) байлсаа һэн.— Тэрэ үдэрые мартадаггүйб,—гэжэ П. П. Федоров мүнөө хөөрэдэг.—Тэрэ һуурин ерэхэдэмнай, таряашад бултадаа поли дээрэ гараһан байгаа һэн. Тэргэдэ шэрэжэ ябаһан ашаагаа буулгажа, тэрэ дороо тухеэрэлгээ тодхожо эхилээ һэмди. Тиигээд лэ тэрэ һууринда радиотелефон дуугаржа эхилбэ. Манай асарһан тухеэрэлгэ тухай һураг суу тараба. Хүнүүд түргэнөөр сугларааадхиба. Рупорай үлгэгдэһэн столбдо нэгэншье хүн дүтэлнэгүй. Хашаануудайнгаа забһараар үбгэд, хүгшэд хараад байна. Тиигэһээр залуушуул дүтэлбэ...

Тэрэ һууринда удаашаг болообди, зүжэг харуулаабди. Тиигэһээр хүнүүдшье радиодо дадажа эхилээ. Магад энээнээ орхёод ошохо гүт? — гээд зариманиинь гуйба. Теэд тэрэ һууринда нэгэншье мэргэжэлтын үгы дээрэһээ тэдэнэй гуйлтые дүүргэхэ аргагүй байгаабди,—гэжэ Петр Павлович хөөрэнэ.

* * *

Совет Россида радио-дамжуулга бии болгохын түлөө агуу багшын түрүүшын алхам хүүлэжэ байхадань, орон дотор оройдоол 316 радиоприёмник байһан юм. Тэрэнэй 276-нь манай ороной Европодохи хубида, Кавказда байгаа, миин лэ 40-ниинь Азидахи хубидань байһан шуу.

Казаньда дуу гаража эхилһэн түрүүшын рупорһаа хойшо совет радио гайхамшаг ехэ алхамаар хүгжэһэн түүхэтэй. 1923 ондо түрүүшын радио шагнаһан Шэнэ Шигалеево тосхоной таряашад мүнөө тон эрхим приёмнигоор Москвае шагнажа байдаг. Телевизоргүй айл гэжэ эндэ байхагүй. Мүнөө гансахан Татарай республикада 400.000 репродуктор тодхогдонхой. Тэдэниие 529 радиоузелнууд хангана. Мүнөө манай ажабайдалда радио тон шухала хэрэгсэл болонхой. Радиоастрономууд бүхы дэлхэйһээ дохёонуудые абажа байдаг, тиихэдэ совет космонавтнууд газар дээрэһээ замбуулинтай хөөрэлдэдэг — нимэ болонхойбди. Мүнөө манай орон дотор 70 миллион радиоприёмник, репродуктор тоологдоно. Анханда 316, мүнөө 70 миллион — нимэ хоёр тоо. Энэ хадаа совет арадай гайхамшагта түйлалтануудай нэгэн мүн.

Ф. ЗИЛЯЕВ.

Казань город.

АРЮУН ҺАЙХАН ДУРАСХААЛДА

Владимир Ильич Ленин. Бүмбэрсэг дэлхэйн зүг бүхэндэ энэ нэрые хүнүүд омогорхон дурдана. Ленин баатар тухай үльгэр домогуудые һургуулиин үхибүүдһээ эхилээд үндэр наһатай үбгэд, хүгшэд хүрэтэрөө шагнаха дуратай. Агуу багшын түрэһөөр 100 жэлэй ойе амжалтатайгаар угтахын тула хониншод, малшад, механизаторнууд соцмүрысөөндэ жаргаан оролсоно. Гадна аймагай ажахынуудай улаан булан, клуб, һургуули бүхэндэ бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулагдажа, ленинскэ булангууд шэмэглэн зохёогдоно.

Жэншэнь, Нарһатын, Гүндын библиотекэнүүдэй уншагшад В. И. Ленинэй номуудай выставкын дэргэдэ олоороо суглараад, уншаһан тухайдаа хөөрэлдэхэ юм. Нарһатын дунда һургуулида «Ульяновтанай булэ», «Ульяновтанай ажалша булэ», «Ильичэй балшар бага, эдир наһан» гэһэн номуудаар уншагшадай конференци болоһон байна. В. И. Ленинэй ажал ябуулгые харуулһан тусхай альбом һурагшад эмхидхэһэн, һонюуша үхибүүд мүнөө шэнэ һонин фото-зурагуудые суглуулна.

Мүн Ильич тухай шүлэгүүдые эрхимээр уншаха конкурсдо бага классуудай һурагшад эдэбхитэйгээр хабаадажа, бэлиг шадабаряа харуулна.

Тиихэдэ ахамад классуудайхин «Владимир Ильич Ленин» гэһэн темэдэ найруулга бэшэжэ, конкурсдо түрүүлхые эрмэлзэнэ.

А. БАБУШКИН.

Яруунын аймаг.

ВЛКСМ-эй 50 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

ТҮРҮҮШЫН СЕКРЕТАРЬ

— Түймэршэн хүн лэ би даа, битнай...

Энеэбхилэнги, урин харасатай нюдэд соонь ялалзаһан хүхюухэн ошохонууд залуу шэгтэй болгоно. Гансал буурал толгойнь лэ наһанай үндэр дабаанда ябаһыень гэршэлнэ.

Бэшүүр тосхондо ерэхэдэмни, эндэхи нютагай түрүүшын комсомолшуудай нэгэн болохо Цыренжаб Бадмажапович Зандаковтой уулзахыем нэгэ танилни захиһан бэлэй.

Энэ хүнэй духа дээгүүрнь хүндэлэн зурылдаһан хэдэн уршалаа хүнгэн бэшэ ажабайдалай замые гаталһыень гэршэлнэ.

— Таамнай хэды наһа хүрэбэ гээшэбта? — гэжэ эжэлүүдгүй асуугдашаба.

— Наһан ошоо... Жара наһан гэдэг газаа ороо, табин долоо хүрэбэб,—гээд мүнгэтэһэн толгойгоо эльбэжэ энеэбхилнэ.—Түймэр сараха ажалтай мүнөө байгдана.

Һонюуша харасаһаам тэрэ багаха аягүйрхэһэн янзатай, халуун, хүйтэниие үзэһэн барьягар томо ажалша гараа стол дээрэһээ абаба. Тэрэнэй түймэршэн мэргэжэлээ хоёрдохёо дурдахадань, хубисхалта жэлнүүдэй дүлэн соогуур Цыренжаб Бадмажаповичай шэрээгдэһэн залуу наһан ойндомни орон байгаа һэн.

...Хорин долоо, хори найман онууд. Буряад нютагаймнай үргэн тала дайдаар шэнэ байдалай арюун һэбшээн хүдэлжэ, үгытэй малша хүнүүдэй урда эрдэм гэгээрэлэй уужам, һаруул харгы зурыба. Энэ үеэр Бэшүүрэй Ара-Хэрээтэ нютагта ехэ наһатанай һургуули нээгдээ һэн. Түрүүшын үзэгүүдые модохиронги хурганудаараа арайхан барлажа һууһан хүнүүдэй урда үһээ табиһан залуухан хүбүүн гаража, «А» үзэг эрдэмэй дээжэ, аяга сай эдеэнэй дээжэ» гэһэн оньһон үгэ дабтан дабтан, тэсэмгэйгээр тэдэниие үзэг бэшэгтэ һургана. Хэшээлнүүдэйнгээ забһарта Совет засаг, шэнэ байдал, нютагайнгаа зоной ажабайдал яагаад һэргээхэ тухай хөөрэхэ.

Тиихэ үедэ Цыренжаб залуу гүлмэр, хүтэлбэрилхы хүдэлмэриин оньһо шадабаряар үшөөл дүүрэн зэбсэгжээгүй ябаа. Тиибэшье «Ошоноо дүлэн бадарха» гэһэн халуун уряа комсомол залита сэдьхэлыень нютагайнгаа залуушуулай түрүү зэргэдэ, шэнэ байдалай эршэтэ алхамай охин соогуур дабшуулдаг һэн.

Дээдэ-Хёлго нютагта һуэгуулиин ехэ байшан баригдахань гэһэн үгэ Цыренжаб Зандаковто дуулдажа, тэрэ энээнһээ хажуу тээ байжа шадабагүй, һүхээ һүйбадаба. Эгээл энэ барилгада хүдэлжэ байха үедөө Жалгын һургуулиин багша эхэнэр Тапхаева гэгшэтэй Цыренжаб Бадмажапович уулзаа һэн гэдэг. Эрдэм гэгээлэй хүдэлмэри һайн мэдэхэ, мэдэжэ һайн олон номуудые уншаһан тэрэ багша залуу хүбүүндэ тон ехэ нүлөө үзүүлээ. Багша эхэнэрэй үгэһэн номууд Цыренжабай урда энэ дэлхэйн байдал, хубисхалай ёһо жама, хүдэлмэришэн ангиин тэмсэл тухай ойлгомжонуудай үүдэ нээжэ үгөө һэн.

Удаань Цыренжаб Зандаков Ара-Хэрээтын сомоной комсомолшуудай ячейкые толгойлоо. Одоол эндэ Цыренжаб ахайн хүтэлбэрилхы, эмхидхэхы бэлиг шадабари эли тодоор харагдажа эхилээ һэн. Хорёод оной комсомолшууд... Эдээхэн үгэнүүд хэды ехэ удхатайб даа! Ангиин тэмсэлэй халуун дүлэн соогуур үлэн хооһон, янгираата жэлнүүдтэ социалис байдалай һуури батажаа...

Хира арһан оодон дэгэл үмдэһэн, ташаан дээрээ ташуур бүү зүүһэн дорюун хүбүүнэй хазаар морёор гүйлгэхые нютагаархиниинь харахадаа.

— Энэ Зандаков комсомолнай морилбо,—гэжэ хэлсэдэг һэн гэдэг.

Цыренжаб Зандаков нютагайнгаа залуушуулай ёһотой ударидагшань боложо шадаа. Нюдарган баяшуулые, ангиин дайсадые хорон хурсаар шүүмжэлһэн наада табихада гү, али үгышье һаа колхоз эмхидхэлгэндэ эдэбхитэй хабаадахадаа гү, хаанашье Зандаков түрүү ябаха. Нэгэхэн жэлэй туршада эндэхи комсомолой ячейкэ улам бата, бэхи боложо, аяар табин-жаран хүбүүд, басагад тэндэ тоологдодог болоо һэн.

Хэхэ юумэн аймшагтай ехэ. Барга бүдүүлиг ажаһууһан хүн зониие шэнэ сагай юрын эрилтэнүүдтэ һургаха хэрэгтэй. Сомоной Соведэй даалгабаряар комсомолшууд айл бүхэндэ орожо, ариг сэбэрые шалгадаг, үнгэржэ ерэхэдээ, шала яажа угаахые харуулдаг бэлэй. Айл бүхэн арюун сэбэр байха ёһотой. Гэр соо, газааншье шоройбоггүй.

Эдэ эрилтэнүүдые дүүргээгүй зарим хүнүүдые комсомолшууд сомон зүблэлдэ дуудажа асараад, һайсахан хэлээд табидаг һэн.

...Буряадуудай мүргэдэг дасангууд тэрэ үедэ үшөөл байһан, Ара-Хэрээтын, Мөрөөшын дасангуудта аяар ная гаран ламанар табхайлдажа һуугаа. Тиигээдшье ламанарта ошодог, абарал эридэг, эм заладаг заншалаа хүнүүд заашье орхёогүй һааб даа. «Колхоздо бү орогты», «хамаг зөөринэтнай колхоз дууһаха», «нюсэгэ... орохот» гэжэ үгэ тара... хай заримашуулые һ... ламанаршье бии һэн.

Тэдэнтэй тэмсэхэ хэр... сэхэлээ шадаха хэрэгтэй... рээтын комсомолшууд Ц... Зандаковой ударидалга... гай зондо зүжэг наада... болобо. Богонихон зүжэ... гоо хомхой хободог лама... шобото шүүмжэлдэг, тэ... мэхые элирүүлдэг һэн... рагдаһан ламанар комсо... ретарь Цыренжаб Б... чые хорлохошье гээд... Теэд юумэн бүтээгүй.

Комсомолой ячейка... олошоржол байба. Нют... сомолшууд тэндэхи пар... низациин ёһотой түл... шадаа һэн. Колхозд... лоходо, хүн зоной д... молшуудай ябуул... ламжын хүдэлмэри... нүлөө үзүүлһэн юм.

Цыренжаб Бадмаж... даков 1931—1932 о... тийна һургуулида һур... даагшаар, бригадир... түрүүлэгшээр хүдэлөө... гаа худалдаа найма... шье толгойлоо.

Мүнөө тэрэ түймэр са... дуранай бүхэсоюзна б... шүүрэй Соведэй түрү... дэлнэ.

1929 онһоо хойшо... Ара-Хэрээтын комсом... рүүшын секретарь Цы... мажапович Зандаков ... дүүрэн. Олоной хэрэ... хубитаяа анханайхи ... һаар.

Г. ДАШАБЫ...

Бэшүүр тосхон.

Ленинэй орденто Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводой электромашинна цехтэ хүдэлдэг комсомол басаган Татьяна Севостьянова табан жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө мүрысөөндэ оролсоод, эршэмтэйгээр ажаллана. Үдэр бүриингөө даабари 110 процент дүүргэдэг. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Татьяна Севостьянова.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

СЭХЭ РУУНЬ ХӨӨРЭЛ...

Һаяхан Улаан-Үдын Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводто «Коммунистнарай үүргэ ба харюусалга тухай» гэһэн асуудалаар хамтын суглаан болоо. Табигдаһан асуудалаар парткомой секретарь **М. Е. Тугутов** һонирхолтой элидхэл хэбэ. Элидхэл соогоо нүхэр Тугутов цех бүхэнэй партийна эхин организациин хэһэн хүдэлмэриие шүүмжэлэн хаража үзэбэ.

Заводто хүдэлдэг 1500-гаад коммунистнарай олонхинь ниитэ болон партийна даабаритай. Тэдэ тоодо гушан дүрбэн хүн ханын газетын, гуша юһэниинь заводой комсомолой организациин хүдэлмэридэ хабаадана. Үшөө 639 коммунистнар арадай дружинниигаар томилогдожо, ниитын журам сахилсана. Юрэдөө ниитын болон партийна хүдэлмэридэ огто хабаададаггүй коммунистнар үсөөн даа. Харин парткомой болон партийна эхин организацинуудай зорилгонь гэхэдэ, коммунист бүхэниие ямар нэгэн ниитын ажалда хабаадуулга болоно. Нэгэншье коммунист хамараа хараад ябаха ёһогүй бшуу.

Заводой партийна организациин бүхы коммунистнар Уста... вай эрилтэһээ хаза... журам эбдэгшэдтэй ... тэмсэнэ. Тэрэнэй а... нистнарай өөрынгөө... дог дээрэһээнь заво... кварталай түсэбтэ ... зууһаа дээшэ пр... гээ.

Элидхэл зүбшэлт... коммунистнар дүтү... гаа нюун нөөнгү... саашадаа тэдэниие ... лада юун хэрэгтэй... дэбэ. Тиигэхэ зуур... сурталай нангин ... шье этэгээдүүдтэ ... гүй, эрид шиидэнг... дэнэр мэдүүлээ. Энэ... ришье хурсаар за... ВЛКСМ-эй комите... орлогшо нүхэр ... «Совет ороной ах... луу үетэнэй хөөр... үүдхэхээр һэдэжэ ... дулихэ шахахад... үзэлтэн юушье ту... гэжэ мэдэг!» — гэж... ров мэдүүлээ.

КПСС-эй Улаан-... нэгэдэхи секретарь ... тус суглаан дээрэ ...

АГРОНОМОЙ БУЛАН

ОВОЩ УРГУУЛХА... ШЭДИТЭ ХУШАЛТ...

Огородой эдеэндэ хэн дурагүй байхаб даа. Һүүлшын жэлнүүдтэ манай республикын олохон ажахынууд овощ ехээр таридаг болонхой. Иланганяа городто дүтэ оршодог ажахынууд теплицэнүүдые барижа, хабар эртүүр овощ ургуулна. Тэрэнһээ олзо доход горитой оруулна. Мүн хабартаа урээжэл һайнтай газарта тарижа, баян ургаса хуряана ха юм. Түрүү ажахынуудта агротехническэ заабаринууд наринаар сахигдажа, продукциин өөрынь үнэ сэн хямдаруулагдана, городой ажалшадта овощ элбэгээр худалдагдадаг болоо.

Теэд овощой баян ургаса ургуулха гэшэмнай хайшан гээд ургамалнуудай рассада бэлэдхэһэнһээ дулдыдадаг. Манай орон дотор химическэ промышленность хүгжэжэ, тэрэнэй зарим зүйлнүүд овощ тарилгада хэрэглэгдэдэг гээшэ. Юуб гэхэдэ, мүнөө ороноймнай бусад ажахынууд хабарай теплицэнүүдтэ овощ тарихадаа, тэрэнээ синтетическэ зүйлөөр хэгдэһэн, нэбтэ харагдадаг плёнкоор хушадаг болоо.

Зүгөөр манай республикада рассада һуулгаха парнигууд багадажа, овощ тариха хүдэлмэридэ ехэхэн һаалта ушаруулдагынь элитэ. Мүнөө үедэ парнигууд тухеэрэгдэхэдээ, мүнгэ зөөри аргагүй ехээр гаргагдана. Парнигуудай рамануудта шэлтэй рама табигдадаг гээшэ. Теэд гансахан энэ бэшэ, шэл соо һуулгагдаһан рассаднууд хүнэй гараар харууһалагдажа, ажалай гаргаша ехэтэй байдаг.

Харин синтетическэ хушалтанууд овощ ургуулагшадай хүдэлмэриие хүнгэлнэ бшуу.

1964 онһоо хойшо Буряадай хүдөө ажахын институдай овощой тарилга эрхилдэг кафедрын бүлэг хүдэлмэрилэгшэд полиэтиленовэ (синтетическэ) хушалтануудые олон янзаар туршаһан байгаа. Полиэтиленовэ хушалта доро капуста, помидор болон эртэ хуряагдаха үгэрсын рассаданууд ургуулагдаа һэн. Туршалганууд иимэ үрэ дүн харуулаа гэбэл: нэбтэ харагдадаг плёнкоор хушалта хэхэдэ, шэлтэй рамануудые бэлдэһэндэ орходоо угаа һаруулхан юм. Тиихэдэ тиимэ хушалта доро агаарилынь газаахиһаа хэдэн градусаар дулаан байдаг.

Мүн үшөө иимэ жэшээ харуулая. Шэл хушалта доро байһан помидорой рассадые майн һүүлээр шалгажа үзэхэдэ, дүрбэн һалаа набшаһатай болоһон байдаг. Харин полиэтиленовэ хушалта доро табан һалаа набшаһатай байгаа. Нэгэ үдэр таригдаһан рассадын нэгэнэйнь һайн байдаг ушар дулаан байһанһаань, һаруулхан газарта ургуулагдаһанһаань болоно. Теэд хожомынь эндэ ондоо рассаднуудые тарихада ямар ургаса абтаһан байгааб? Полиэтиленовэ хушалта доро ургуулагдаһан рассадаһаа гектар бүриин 72,1 центнер улаан, мүн улайжа байһан помидор абтаа. Юрын аргаар ургуулхада, гектарай 20,2 центнер гэхэ гү, али ургасань гурба дахин бага байһан. Энээнһээ гадна, капустын ургасань баһал иимэрхүү байгаа һэн. Полиэтиленовэ хушалта доро ургуулагдаһан рассадаһаа гектарай 736 центнер, шэл доро ургуулһаниие тарихада, га бүриһөө 630 центнер ургаса хуряагдаа.

Тиихэдэ республикымнай ажахынуудта теплицэ болон парнигуудта үгэрсэ бүри элбэгээр таригдадаг болонхой. Һүүлшын жэлнүүдтэ бусад ажахынууд мүн лэ полиэтиленовэ хушалтануудые үргэнөөр хэрэглэнэ. Манай Буряадай хүдөө ажахын институдай һуралсалай-туршалгын ажахыда шэл хушалтатай парнигууд соо үгэрсэ тарихын хажуугаар, инженер Х. А. Есиевэй зохёоһон дурадхалаар баригдаһан парнигта полиэтиленовэ хушалтанууд хэрэглэгдэһэн байгаа. Тиигээд июнь һарын хоёрдохи арбан хоногто гэхэ гү, али помидор, капустын рассада абтаһанай һүүлдэ тэндэнь үгэрсэ тарихада, полиэтиленовэ хушалтатай байгаашань гурбаһаа үлүү дахин ехэ ургаса үгөө.

Мэргэжэлтэд иимэ арга хэрэглэжэ байхадаа, полиэтиленовэ хушалтануудай һайн талые тэмдэглэһэн байна. Һүүлшын табазургаан жэлэй туршада синтетическэ зүйлөөр хэгдэһэн хушалтануудаар поли дээрэ ургадаг овощые саг зуураар хушажа, ургамалнуудые хүйтэнһөө хамгаалдаг болонхой. Энээнэй ашаар тала газарта таригдаһан овощ 10—15 хоногоор урид хуряагдана, ургасань 2-3 дахин ехэ байна. Иимэ хушалтануудые хаанашье хэрэглэжэ байхада, тиимэ хүндэ юумэниинь үгы. Олонхи ушарта 5—7 миллиметрэй проволоко тухэреэлүүлэн хоорондонь холбожо гатаад, дээгүүрнь полиэтиленовэ хушалтануудые хэрэглэдэг. Мүн ондоошье аргаар саг зуурын хушалтануудые бүтээнэ. Тиимэ хушалтанууд доро таригдадаг овощые харууһалхадаа, хушалтануудыень хэрэгтэй сагта сэлижэ абажархихада болодог. Энэ талаараа овощ таригшадай ажалые горитой хүнгэлнэ. Эндэ үһа сасадаг тусхай машина хэ... олгоно.

Зүгөөр полиэтиле... нуудые һайнаар ... мнай ажалшадай ... долгоһоо болодог. Тэ... хушалтануудта орхо... гаатай. Юуб гэхэ... тада наранай элш... доронь аргагүй ду... халуун болошодог.

Агаарайнь ехээр ... болоходо, хушалта... жэ, сэбэр агаар ... бологдоно. Тиихэдэ ... мэг, хүйтэн байха ... лиэтиленовэ хушал... ондоо юумэнүүдые ... шээг гэхэ мэтэ) ха... ургажа байһан расса... һөө хамгаалха шуха...

Гэхэтэй хамта, һ... гурбан жэлэй турша... ка доторнай куул... даг боложо байна. Энэ... са ехэтэй ургамал. ... рим ажахынууд тэр... тарихадаа, парнигу... хэрэглэдэг шуу. Э... продукциин өөрынь ... дээшэлүүлнэ. Тиих... дурадхаха юумэн гэ... гай рассадые поли... шалтанууд доро тари... хынуудта бии.

Рассада бэлэдхэл... леновэ хушалтануу... гээшэ саашадаа горо... дые огородой эдеэ хо... ха хэрэгтэ шухала ... тай. Энэ арга хэрэгл... совхозууд овощ элбэ... жэл бүри баян ургас... лохол.

А. ЛХАМА...

хүдөө ажахы...

ЗУРАГЛАЛ

...ЙДАНГҮЙ ЯАХАБШИ

...ШОБХО һарьдагуудай ...түр үглөөнэй наранай ...сасаржа, һайхан үдэ... эхилһые гэршэлнэ. ...һэрийһэн Ханда һаали... ...һаажа дүүргэжэрхёод. ...ошобо. Зина басаган ...урид үнеэдээ һаажа ...һаянай тэрэ хоёол ту... ...һанадаг болоо. Өөрөөл ...дөө һургаа һэм шуу. ...атаархал Ханда Дор... ...зосоо түрэн алдана. ...нахилзан ябаһан хо... ...ниинь һанагдажа, ута ...һэн түлеэн дээрэ һуу... ...пулаадаа үбдэг дээ... ...буурaлтажа эхилһэн ...һамнаба. Хамаг юумэн

ажахын түрүүшүүлэй зүблөөн болохонь гэжэ дуулаад, Буряадай оперо ба балеДэй театрай ордон худар ерэбэб. Эндэ Ханда Доржиевнатай уулзаа һэм. Корреспондент нүхэрни:

— Захааминай аймагай суута һаалишан Абидуеватай танилсуулһуу,— гэжэ дурадхаба.

Олон зон соо удаашье бэдэрээгүйбди. Хөөрэлдэжэ һууһан наһажаал хоёр эхэнэрэй ойро асаржа танилсуулба. Нүгөөдэнь Хэжэнгын совхозой ордено һаалишан Намжилова байшоо.

Д. АБИДУЕВА.

Минии хөөрэлдэхэ дуратайе ойлгоһон Ханда Доржиевна хажуу тээшэ зайлажа, асуудалдам харюу үгэхөөр бэлэн, ехэ ухамайханаар урдаһаам хараад зогсоо һэн. Дабхарягүй түхэреэн нюдэтэй, талын һалхин наран хоёрһоо хүрилһэн шарайтай, үндэр бэетэй, заха холын нютагайнгаа эхэнэртэй үгэ залган хөөрэлдэхэдөө, ажалша бэрхэ байһандань этигэгдээдхёо бэлэй. Өөр тухайгаа олон юумэ хөөрэхэ дурагүйшэг байгаа.

— Хорин хоёр жэл һаалишанаар хүдэлөөб. Эды саг соо хүдэлбэл, хэншье дүй дүршэлтэй болохо жэшээтэй гээшэ ааб даа.

Арба найман үнеэтэйб. Урда жэлдэ үнеэн бүриһөө 1850 литр һү һаагаа һэм. Мүнөө жэл бүри ехэ болгохо хүсэлэнтэйб. Юун болохо юм даа. Шадалааraал бололсоод үзэхэм, — гэжэ үсөөхэн үгөөр харюусаа бэлэй.

Үбсүүндэнь толорон байһан «Ажалай Улаан Тугай» орден тээшэнь заажа:

— Энэ үндэр хайрада хэзээ хүртөө һэмта?— гэжэ асуухадам:

—1959 ондо абаа һэм. Оролдосотойгоор хүдэлһэн хүниие парти, правительствамнай хэзээдэшье мартадаггүй гээшэ бэзэ,— гээд хурса хара нюдэдөө ялалзуулан, энеэбхилээд абаа һэн.

Нүхэр Абидуева жэшээтэ һайнаар ажалладаг, ямаршье сагта сүг хүдэлдэг хүнүүдтээ туһалхаар бэлэн байдагайнгаа түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Совеэдэй депутадаар һунгагдаһан.

— Манай «Победа» колхоз ошобол, аргагүй орожо гараарайгты. Ажал хүдэлмэритэймнай танилсахат, ажаһуудалыемнай харахат,— гэжэ уряа һэн.

ХАНДА ДОРЖИЕВНАТАЙ Закаменск хотын үйлсэдэ уулзашабаб.

— Суглаанда ерээд ябанам даа,— гэжэ хүрэһөөр хэлэбэ.— Гурбадахи жэлээ аймагай Совеэдэй депутадаар һунгагдааб. Үнэн дээрээ һунгагшадайнгаа эрилтые хүсэд дүүрэн ханганагүйл гээшэбди. Малшадые дулаан хубсаһаар хангалга манай колхоздо үшөө бирагүйл байна даа. Асуудал табигдадаггүй бэшэ, табигдажал байдаг. Теэд оройдоо урагша абтанагүй. Мүнөө аймагай Совеэдэй сесси болохонь. Баһа һануулга хэхэ хүсэлтэйб.

Иигэжэ хэлэхэдэнь, этигэл үзүүлһэн зонойнгоо түлөө Ханда Доржиевнагай ходо һанаата бэлэжо ябадагынь эли тодоор харагдаа.

Аймагай газетын хуудаһа иража байтарни, «Ханда Доржиевна Абидуевагай уряа» гэһэн бэрламал томо үзэгүүдые хараад, һонирхожо уншаһам, аймагайнгаа һаалишадые ехэ һү һааха социалис мүрысөөндэ уриһан байба.

...гээр һанагдана. Сагай ...шье түргэн гээшэб даа. ...дэхэгүй залуухан Хан... ...түрэл колхозойнгоо али ...ша хамсыгаа шуун ху... Теэд мүнөө хүгшэрөөб ...дураниинь үгы. Яаба ...бэнь бага зэргэ хүндэ...

...хээтэй энэ болотор за... ...ульһа табихагүй, ха... ...гээшэ хат»,— гэжэ бүри ...һаалишан Цэрэн-Дулмын ...наад, Ханда Доржиев... ...һэм гэбэ. «Юрэдөө за... ...хажууда залуу мэтээр ...лэхэ хүсэл юундэ түрэ... ...? Залуу наһан залирша... ...зүб ха».

...зулай өөдэ дүүлиһэн ...этэй наранай маһагар ...рай харагдаба. Бэлшээ... ...һан үнеэд хойто хадын ...үүгэнэлдэһээр ошоно. ...хээтэй! Яашообта даа. ...хан сайгаа уугыт,— ...Тончикова хэрэлсы дээ... ...тойрон сууряататар ...

...хатаһан Ханда Дор... ...гээд:

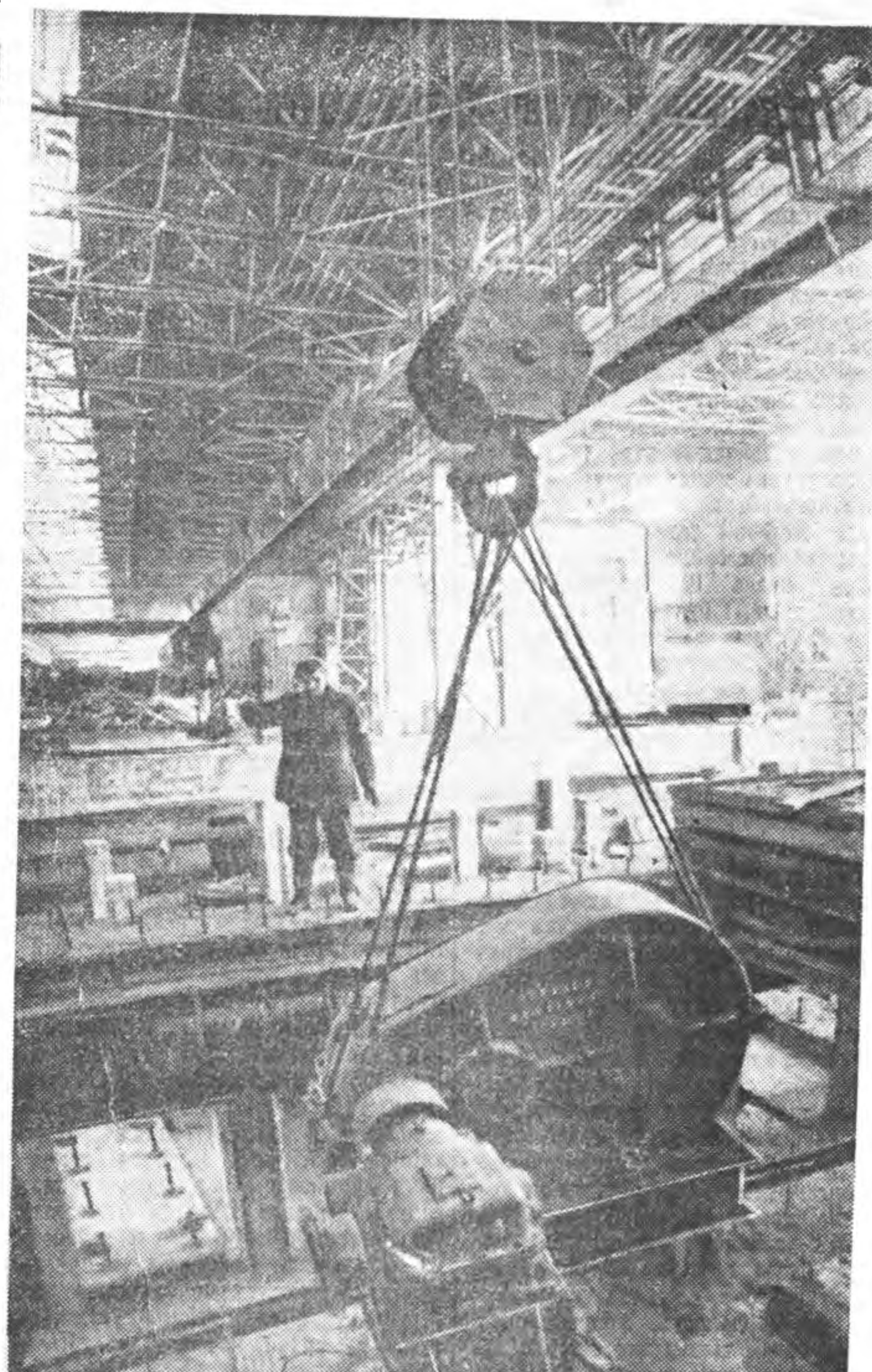
...ябанам даа,— гэбэ. ...нүүн хашанха хабарай ...үнеэд һүеэ ехээр та... ...раһаар гаража ерэһэн ...үнеэн бүриһөө 270 ...һүн һаагдаа...

...с үнгэрбэшэ гү, үгышэ ...номин тэнгэри гансата ...ара түлээр хушагдан, ...нилбэ. Үндэр газарай ...гурбэн шууяна. Үсэ... ...шэнги баһал саһан ...илхэнь. Үнеэхил үнеэ... ...хээтэйн зосоо ороод ...Үнеэдэй һүн хэлэн дээ... ...шуу. Хашанха са... ...ногооной гаратар ...юумэтэйхэн хадал тэ... ...тэниглэншэг.

...ЖЭЛДЭ ҺЭН. Хүдөө

М. САМБУЕВ.

ТҮРЭЛ ОРОН ДОТОРНАЙ

Челябинска металлургическа заводто «250» гэжэ ехэ хүсэтэй прокатна шэнэ стан ашаглалгада тушаагдахаар бэлдэгдэжэ байна. Мүнөө станай түхеэрэлгэнүүд түлэг хабсаргагдажа байнхай (зураг дээрэ).

ТАСС-ай фотохронико.

БЕЛОРУССИИН ССР. «Белорусьнефть» гэжэ нэгэдэлэй Светлогорско конторын коллектив республика дотороо эгээл гүнзэгы скважина малтажа байнхай. Тэрэнэй гүнзэгынь 4950 метр юм. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шэнэ скважинада туршалгын малталга хэгдэнэ.

ТАСС-ай фотохронико.

Арадай багша алдартай

ТҮРҮҮШЫН ҺУРГАГШАНАРАЙ НЭГЭН

Ананий Ксенафонтович Куриганов-Санкинаев Корсаково тосхон шадар үгытэй буряад малшанай бүлэдэ түрэһэн юм.

Энэ тосхоной приходско эхин училищада һураһанайнгаа һүүлээр Ананий Верхнеудинскын уездынэ училищи дүүргэһэн. Тиигээд 1868 онһоо 1880 он болотор Корсаково тосхондоо багшалаа.

Тэрэнэй эсэгэ мал адуулдаг, загаһа баридаг, таряа хаядаг ажалтай байһан. Бүхы буряадуудтал адляар нютагай баяд, ноёд, мүн хаанай чиновнигуудта саг үргэлжэ дарлуулжа, баһуулжа ябадаг һэн. Тэрэ дүрбэн хүбүүтэй байһан. Эдэ хүбүүдэйнгээ нэгыешье эрдэм номдо һургаа һаа һайн бэлэй гэжэ ехээр бододог һэн. Эсэгын дүрбэн хүбүүд сооһоо Ананий гээшэнь һураха талаантай байшоо. Хүбүүнэй арба наһа гүйсэхэдэ эсэгэнь Хударын буряад эхин училищада оруулһан юм. Ананий түрүүшын үдэрһөө эхилжэ номдо бэрхээр һуража захалаа һэн. Тиигэжэ тэрээнии багшанарынь, нүхэдынь ехээр магтадаг, бэлиг шадабарииень үндэрөөр сэгнэдэг бэлэй. Тус һургуули магтаалтайгаар дүүргэхэдэнь, багшанар тэрээнии эрдэмээ саашань үргэлжэлүүлхыень дурадхаһан юм.

Тэрэ үедэ христос бэшэ шажантай буряадуудай үхибүүд хуулиин ёһоор дээдэ һургуулида һураха эрхэгүй байһан. Эсэгэнь Ананиие саашань эрхэ бэшэ һургаха гэжэ хүбүүгээ христос шажантай болгоо һэн. Тиин хүбүүниинь уездынэ училищада абтажа, тэрээнээ эрхимээр дүүргэһэн юм. Тус һургуули дүүргэхэдэнь тэрээндэ церковьтэхи чиновнигой уялга дурадхаһан байна. Ананий Ксенафонтович таһа арсажа, түрэл училищидаа багшалхаяа үлөө һэн.

Арад зоной дунда Куриганов-Санкинаев багшын нэрэ үргэнөөр таранхай. 1868 ондо буряадууд ниитын үргэн суглаа татажа, Хударын приходско училищида шажанай һургаал заалгые болюулха гэһэн шиидхэбэри абаһан байнад. Ниитын суглаан дээрэ иимэ шиидхэбэри абахыень А. К. Куриганов-Санкинаев дурадхаа һэн. Тэрэ бурхан шажанда дурагүй, тэрэнэй урдаһаа шангаар тэмсэдэг хүн байһан.

Куриганов-Санкинаев үгытэй арад зонтой тон ехэ хани барисаатай, тэдээндэ һайн һайхан һургаал, заабари үгэдэг хүн байһан юм. Баяд, ноёдойнгоо урдаһаа ажалша зоной тэмсэн бодоходонь энэ багша али болохоор дэмжэдэг, хододоо туһалдаг һэн.

Үгытэй зоние эрдэм номдо һургаха, гэгээрүүлхэ ябадалда хаанта засагай харша хуули нилээд ехээр тойбо татана гэжэ Куриганов-Санкинаев һайнаар мэдэдэг бэлэй.

«Засаг баригшад эрдэм һургаал дэлгэрүүлэгшэ багшанарые харшална, тэдээндэ али болохоор һаад ушаруулхые хүсэнэ»— гэжэ тэрэ 1872 ондо бэшээ һэн...

Ананий Ксенафонтович арадай шэнэ засаг байгуулхын хойноһоо һаналаа ехээр табидаг һэн. Шэнэ байдал байгуулгада зорюулжа бэшэһэн тэрэнэй частушка, дуунууд зоной дунда үргэнөөр тараа һэн.

Эндэһээ харахада, нүхэр Куриганов-Санкинаев арад зондоо ямар ехээр дурладаг, тэдэниие гэгээрүүлхын түлөө оролдоһониинь ба шэнэ, сүлөөтэ эрхэ байдалай түлөө тэмсэһэниинь элеэр харагдана.

Нүхэр Куриганов-Санкинаев 1881 ондо үгытэй ядаруу зандаа наһа бараһан юм. Тэрэнэй үг гарбалтаниинь мүнөө Хэжэнгын аймагай Загастай тосхондо ажаһууна.

Б. МАХАТОВ,
багша, тусхай пенсионер.

НҮХЭДЭЙНГӨӨ МАГТААЛДА ХҮРТЭНХЭЙ

Һүүлшын хэдэн үдэр соо тормозой колодконууд муу шанартайгаар бүтээгдэжэ, хиналтын таһагаархин ехэ продукци голобо. Эдэ бүгэдэ хэнэй гэмээр болоо гээшэб? Шалтагааниие̇нь оложо, продукциин шанар дээшэлүүлээгүй һаа, ажахыда нилээдгүй ехэ гарза хэгдэхэ.

Шэрэм шудхалгын цехэй улаан булан соо хүдэр дорюун хүдэлмэришэд сугларжа, хүн бүхэн тус тустаа бодолдо эзэлэгдэн, шэмээгүйнүүд һууна. Тэдэнэй дундаһаа хэбшэдэй ахалагша мастер Иван Степанович Гринчук бодожо:

— Бидэнэр эндэ үнэн зүрхэнһөө хөөрэлдэхэеэ сугларaa гээшэбди. Һүүлшын үдэрнүүдтэ бүтээһэн продукциин шанар ямар шалтагаанаар муудажа захалааб? Хүдэлмэришэн бүхэн өөр өөрынгөө һанал бодолнуудые энээн тушаа хэлэг лэ,— гэжэ ажалша нүхэдөө уриба.

Мүнөө сагай хүдэлмэришэд ганса халаан бүриин даабари дүүргэхын тула эрид шуумгайгаар ажалладаг бэшэ, мүн лэ бүтээһэн продукциингаа шанарай түлөө, түрэл заводойнгоо, өөрынгөө хүдэлмэришэн нэрые гутаахагүйн тула үнэн зүрхэнһөө оролдожо хүдэлнэ. Ушар тиимэһээ эндэ бүхы цехэй хүдэлмэришэд сугларжа, халуун хөөрэлдөөн эхилээ бэлэй.

Эгээл тиихэдэ нэгэ дунда зэргын нюргатай, сагаан шарайтай хүбүүн нүхэдэйнгөө урда гаража, үгэ хэлэжэ захалаа һэн.

Хэб бүтээдэг станогууд тухай, тэдэниие муугаар заһадаг слесарьнүүд, цехэй ахалагша механик Владимир Джемпын хайша хэрэгээр ажалдаа хандадаг тушаа, үнэн сэхэ үгэнүүдые тэрэ хэлэжэл, хэлэжэл байгаа.

— Зүб, бэрхэш,— гэжэ нүхэдынь Владимир Доржиевые дэмжэн баясуулаа һэн.

Хэдыхэн үдэр үнгэрбэ. Станогууд ёһотой һайнаар заһагдажа, дахяад лэ эрхим шанартай продукци бүтээгдэдэг болоо. Ажал... Тэмсэл... Хүн бүхэнэй ажабайдалые шэмэглэһэн булаг шэнги тунгалаг энэ үгэнүүд Володиин ухаан бодол сооһоо хэзээдэшье һаладаггүй.

— Ажал хэрэгтээ дурлажа, бүхы хүсэ шадалаа зорюулаа һаа, ажалша хүн бүхэн ехэ амжалта түйлажа шададаг,— гэжэ Владимир Доржиев нэгэтэ бэшэ хөөрэдэг.

Энэ зүб юм ааб даа. Эхэ орондоо, хүн зондоо зорюулан һайн юумэ хэхээр эрмэлзэһэн хэбшэн Володя амжалта түйлажа шадана ха юм.

Хэбшэдэй участогта хододоо хүлгөөтэй, шэмээтэй. Хэдэн олон хэб бүтээдэг станогууд хүндөөр нэержэ, шорой тооһон хүлгэнэ. Урагшаа дабшаһан конвейерэй хажууда олон басагад зогсожо, бэлэн болоһон хэбүүдые суглуулан тухашарна.

Яаралгүйгөөр бункер сооһоо шорой гаргажа, тэрэнээ оролдосотойгоор элдэн, залуу хэбшэн Володя станогоо хүдэлгэжэ захална. Тиигэжэ һайн шанартай продукци бүри ехээр бүтээн гаргахын тула ганса Владимир Доржиев оролдодог бэшэ, мүн лэ бүхы хэбшэдэй бригадын гэшүүд бэлиг шадабаряа энээндэ зорюулна.

Халаан соогоо хэбшэн бүхэн тормозой 100 колодко бүтээхээр даабари абадаг. Владимир Доржиев тормозой 120—130 колодко бүтээжэ, халаанайнгаа даабари холо үлүүлэн дүүргэхэ мүртөө, голодоһогүйгөөр продукцяа хиналтын таһагта тушаана.

— Ажал хэрэгтээ харюусалгатайгаар хандадаг, һайн шанартай хэб бүтээхээр оролдон, хододоо шэнэ арга бэдэрдэг, үнэн сэхэ хүбүүн даа,— гэжэ хэбшэдэй бригадир Маркел Мантыков омогоор хөөрэнэ.

Ленинэй ордено Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй шэрэм шудхалгын цех залуу хэбшэн Владимир Доржиевта түрэл гэрынь мэтээр һанагдадаг. Хамта хүдэлдэг хүдэлмэришэ дорюун хүбүүд, басагад эгэшэ дүүнэрынь шэнги дулаахана̇ар нүхэртөө хандадаг.

— Владимир станогой дэргэдэ хүдэлөө һаа, эрхим шанартай хэбүүдые бүтээхэ. Тиимэ хэбүүдые суглуулхадашье амар байдаг,— гэжэ нүхэдынь хэлсэнэ.

Түрүү хэбшэн Владимир Доржиевай дүрэ зурагынь цехэй Хүндэлэлэй самбарта гараһан. Тэрэ хүдэлмэришэн-залуушуулай үдэшын һургуулида һурадаг, үндэр һайхан бодолтой хүбүүн юм.

Шэрэм хайлуулдаг пеэшэн хүндөөр уухилна. Хэдэн олон станогууд хүдэлмэриин хүсэтэ симфони хүгжэмдэнэ. Эршэтэй ажалай аялга доро конвейер урагшаа дабшажа, хүдэлмэришэ хүбүүдые урмашуулан, үшөө ехэ амжалта түйлахыень дуудана.

Түүхэтэ табан жэлэйнгээ түсэбые саг болзорһоонь урид дүүргэхын тула хүдэр дорюун шэрэмшэд эршэтэйгээр ажаллана, тэмсэнэ. Мэргэжэлээ дээшэлүүлнэ, һурана, амжалта түйлана. Эдэнэр өөрынгөө нэрые нэгэтэ бэшэ дурдуулан алдаршаха даа!

М. МАНДАРОВ,
ЛВРЗ-гэй хүдэлмэришэн,
коммунис ажалай ударник.

СТУДЕНТНЭР ТРАКТОР ЖОЛООДОНО

Хяагтын гидромелиоративна техникумэй студентнэр, ерээдүйн механигууд, хамтадаа 20 хүн хабарай тарилгын үедэ Хяагтын совхоздо туһалалсана. Тэдэнэй дунда Борис Шульгин, Владимир Чиковинский, Иван Агафонов гэгшэд механизаторай мэргэжэлтэй байһан тулада, тракторай жолоо барина, сеялкэдэ ажаллана.

Студентнэрэй энэ ажал өөһэдтэньшье, совхоздошье ашатай ха юм.

А. НИМАЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

Үоё һайхан тухай хөөрэлдөөн

ЁҺОТО ХҮН ТУХАЙ БОДОЛНУУД

...олонниитын дунда бэеэ ...ябадаг хүн һайхан ...лахадаа тиимэ һай... ...ааб, юундэ тэрэниие ...дэг бэ, жэшээ болгон ...стетикэ шудалһандаа, ...абаһандаа гү? Бэшэ ...нүхэдые, хүн зониие, ...нитые хүндэлжэ һура... ...тон дүтын хани нү... ...ажабайдалайнь та... ...хүби хадаа тиимэ һай... ...на, сэгнэгдэнэ гээшэ. ...хэхэн шэнжэ олоной ...юусажа шадана, харин ...гуа һайханиие бэ... ...нэгэ хүнһөө оложо, ...болоно. А. П. Че... ...талаараа хүн һайха... ...ёһотой: нюур ша... ...хунараараа, сэдь... ...» гэжэ бэшээ һэн. ...үлөө эртэ урда сагай ...болодог байгаа. ...«бэе махабадаараа ...һайхан сэдьхэлтэй» ...ёһотой байгаа юм. ...Коммунис партиин ...: «коммунизмын хүн ...лаараа дүрбэн тэгшэ, ...алигые бэедээ шэн... ...элүүр ба хажууда... ...нүхэрынь, түрэл ...дүүнь шэнги байха ...хэлэгдэнэ.

...түрэлтэнэй түүхэдэ ...хүнэй түлөө тэмсэл ...гонуудай нэгэн бай... ...шье гээшэ. Энэ зо... рилго хүниие хүнэй дарлахаяа болиһон обществодол бэелүүлэгдэжэ шадаха байна. Юундэб гэхэдэ, буржуазна обществодо хүн эрхэ сүлөөгүй, тиимэ хүн һайн һайхан тээшэ тэгүүлхэһээ байха хажуудахиингаа хара шононь, хорото дайсаниинь байна ха юм. Иимэ обществодохи хүнүүдэй бэе бэедээ хандадаг ёһо гуримынь мүнгэ алтанай хэмжүүртэй —ухаан бодол, нэрэ алдар, инаг дуран—булта худалдагдадаг. Энээн тухай К. Маркс: «...би бэеэр муухайб, зүгөөр эгээл сэбэрхэн эхэнэрээр һамга хэжэ шадахаб гэжэ буржуй хүн хэлэхэ. Юундэб гэхэдэ, тэрэ эхэнэрые мүнгөөр худалдажа абаха байна ха юм. Мүнгэнэй урда муухай хүн һайхан болоно, худал юумэн үнэн болоно...» гэжэ айхабтар гүнзэгыгөөр хэлэһэн байдаг. Иимэ обществодо һайхан хүн тухай хэлэхэдээ, хүниие мэхэлжэ шадаһан, баяжажа шадаһан хүн тухайл заадаг, тиимэ хүниие жэшээ болгон абадаг! Энэл даа, буржуазна обществодохи хүнэй эрхэ сүлөө! Иимэ эрхэ сүлөөе үгы хэхын түлөө ажалые баалалтын хэрэг бэшэ болгохо хэрэгтэй гэжэ К. Маркс зааһан юм. Тиимэ общество—коммунизм болоно.

Манай совет хүнүүл түрэл Коммунис партиингаа ударидалга доро дэлхэй дээрэ эгээл түрүүлэн коммунизм байгуулжа ябана. Энэ алхамуудтаймнай хамта байдалнай, хүн зомнай һайн тээшээ хубилна, манай совет хүнүүд өөрын ёһо заншалнуудтай, тэдэнэйнь эгээл һайханиинь хүн бүхэнэй гурим болонхой. Хажуудахи нүхэртөө, тойроод байһан зондоо хэрэгтэй хүниинь байхын, тэдээндээ туһалхын, зохидоор харагдахын түлөө бидэ оролдонобди. Энэ эрмэлзэлнай бэелнэ гэжэ мэдэрхэдээ, бидэ ямар урматай ябадагбибди даа, ажабайдалнай һайханаар харагдадаг, ута наһа наһалха дуран хүрэдэг.

Иимэ һайхан сэдьхэлтэй, баян дотортой хүнүүд манай дунда олон. Гэбэшье хүнэй урма хухалдаг, совет хүнүүдэй нэрэ бузарладаг амитад үшөөл дайралдадаг гээшэ. Жэшээнь, архиин һогтуугаар тэлэрүүлгын газарта хоноходоо, хүн зоной урда муухай ябадал гаргабаб гэжэ оройдоо һанадаггүй заримашуулшье бии. Олон һамга һэлгэдэг эрэшүүлшье ябадаг, хобшо худалша эхэнэрнүүдшье дайралдадаг. Эдэнэр һайхан хүнүүд гү? Бэшэ даа! Теэд иимэ хүнүүд хүтэлбэрилэгшэд болохоёо гү, али хүн зоной дунда ажалладаг байхаяа һанадаг.

Нэгэ хэды жэшээ дурдаһуу.

Улаан-Үдэ хотын Советскэ районой милициин таһагай үнэмшэлһэнэй ёһоор, гансахан тус районд 1968 оной январиин 1-һээ мартын 25 хүрэтэр 633 хүн тэлэрүүлгын газарта хоноһон байна. Тэдэнэй дунда, бидэнэй дээрэ дурсаһанай баримта, олониитын дунда ажал ябуулдаг хүнүүд, хүтэлбэрилэгшэдшье дайралдана. Жэшээнь, түмэр замай больницын рентгенолог Корягин жэжэ хулиган ябадал гаргадагайнгаа түлөө харюусаха болонхой. «Теплоприбор» заводой нэгэ таһагай начальник А. Т. Журавлев, энэ заводой учетчик Г. Г. Митвина, спортсменүүдэй ЦСО бүлгэмэй начальник Н. Н. Иванов, Захааминай РТС-эй ахалагша бухгалтер Д. Ц. Будаев болон бусад тэлэрүүлгын газарта ороһон байна. Иимэ хулиган аашa гаргадаг, хүхэ архинша, хүн түрэһэнэй нэрэгүй хүнүүд урагшаа дабшаха замдамнай һаад ушаруулдаг, харин дайсадһаа өөрэгүй дотороймнай дайсад гээшэ, тэдэнтэй шанга тэмсэл ябуулха хэрэгтэй гэжэ В. И. Ленин заагаа һэм шуу. Нээрээшье иимэ хойрог, архинша хүнүүд нүхэдөө өөртөөл адли болгохо гэжэ оролдодог, наада энеэдэнтээ холижо байгаад, урагшаа һанаатай хүнүүдые муушалдаг байна. Иигэжэ тэдэнэр һайн һайхан эрмэлзэлыемнай гутаана, совет обществыемнай досооһоонь химэлнэ, бузарлана.

Гэхэтэй хамта, сэсэн ухаатай, сэбэр бэетэй, һүбэлгэн, хүн зоной урда урин, һайхан хүнүүд бидэнэй дунда олон лэ. Жэшээ болгон Юрий Гагаринние һаная. Үгышье һаа, манай Буряадтахи Социалис Ажалай Геройнууд Милин, Доржиева болон бусад нүхэдэйнгөө, арадайнгаа дунда ямар хүндэтэй хүнүүд бэ. Тэдэнэр бэеэ дээгүүр абхуулха, түйлалтаяа өөрөө магтаха, суурхажа үзэхэ гээшые мэдэдэггүйл. Ямар нэгэн айхабтар ехэ баатаршалга гаргахадаа, юрын лэ юумэ хэһэн шэнгеэр һанадаг. Тэдээндэ нээрээшье тиимэ ха юм. Юундэб гэхэдэ, эдэмнай ехэ гүнзэгы, баян сэдьхэлтэй байна. Суута матросууд Зиганшин, Федотов, Поплавский, Крючковский гэгшэд ямар ехэ хани нүхэсэлэй жэшээ харуулаа һэм!

Иимэл хүнүүдые арад зон сэгнэдэг, иимэ хүнүүд һайхан байдаг. К. С. Станиславский МХАТ-айнгаа нэгэ артистые бэлиг ехэтэй байһанайнь түлөө айхабтар сэгнэдэг байһан гэхэ. Тэрэниие бэшэндэ жэшээ болгон харуулдаг, сценэ дээрэ һайхан хүнүүдэй образ байгуулна гэдэг байгаа. Зүгөөр тэрэ артисттай нэгэтэ ресторан ошоод ерэһэнһээ хойшо өөрынгөө театрай сценэ дээрэ гаргахаяа болёо бшуу. Юундэб гэхэдэ, тэрэ артистнь уһан тулам архинша, юрын хүнүүдэй урда дээрэлхэдэг, үбсүүгээ сохижо биб гэдэг хүн байшоо. Тиимэһээл ямаршье хүн хадаа—юрын ажалшаншье, ехэ хүтэлбэрилэгшэшье, арадай артистшье байг—түбхын түрүүн түрэл Совет оронойнгоо гражданиниие, тойроод байһан нүхэдөө хүндэлдэг хүн байха ёһотой.

Хүн гээшэ хүниие хүндэлдэг болохын тула урид оршон байдалаа, арад зоноо, дүтэ холынгоо нүхэдые, мүн ниитын гурим хүндэлдэг болохо ёһотой гэжэ һанагдана. Жэшээнь, ниитымнай газарнуудай, хүдөөдэ һаань—клубуудай гуримууд, тэндэхи оршон байдал һогтуу мунинхануудай зоргоороо аашалхаар бэшээр табигдаһан байха зэргэтэй. Хүнүүд гоё ордонуудта ороходоо, һанаһан юумэеэ хэжэ эхилдэггүй, харин нарилдаг байна. Юундэб гэхэдэ, тэндэ тогтоомол гуримаа шангаар сахидаг. Хүгжэм, дуу, зураг бэрхээр хэрэглэн, зал сооxёо хүнэй зүрхэ хүдэлгэмэ болгожо шадана. Тон лэ иимэ гурим манай сэсэрлигүүд, клубууд соо байха ёһотой. Жэшээнь, Улаан-Үдын барилгашадай клубые (даагшань нүхэр Заремба) абажа харая. Эндэ архи, тамхин ехээр дэлгэршэнхэй, залуу хүбүүдэй, үнгэрхэдөө басагадай наншалдаан болодог байнабшэбы даа. Иимэшүү байдал мүн «Луч» кинотеатрта үзэгдэнэ. Эдэ соёлой гуламтануудта милициинхид гү, али дружиннигуудгүйгөөр нэгэ суглааншье үнгэргэхэеэ болинхой.

Гадна ажалшадай эрилтэ хангадаг зургаануудта, магазинуудта хүдэлдэг зарим хүнүүд зоной үмэнэ алба хэнэб гэжэ ойлгодоггүй. Хэн нэгэнэй ерээд наймаашанда тэрэ нэгэ юумэ харуулыт гэжэ гуйхадань, хүдэлжэ үгэхэгүй, һайнаар, зохидоор ойлгуулжа үгэхын орондо бадашажархиха ябадал үзэгдэдэг. Иигээд лэ тэрэ магазин соо, үгышье һаа автобус, трамвай соо хэрэлдээн эхилшэхэ. Хэрэлдээн эхилбэл—хараал шэрээл, бэе бэеэ шангаар хэлээн, гомдохоогоон дуулдаха. Иимэ байдал Улаан-Үдын Ленинэй үйлсэдэхи культтовар наймаалдаг магазинда, Бэшүүрэй, Баргажанай автовокзалнуудта, заримдаа ниислэл хотымнай ресторанууд болон столовонуудташье дайралдадаг.

Эдэ бүгэдэ һайхан гү? Бэшэ. Эдэ бүгэдэ хүниие хүндэлөөгүй ябадал, муу досоохитой, муу дотортой хүнүүдэй үшөөл бии дээрэһээ болоно.

Тиимэһээ, манай һанахада, ниитын газарнуудта хүдэлжэ шадаха бэлиг, һургуули һайнтай хүнүүд лэ олонниитые хангаха ёһотой гэжэ һанагдана. Жэшээнь, дурдагша Улаан-Үдынгөө «Байгал», «Сэлэнгэ» гэжэ гол ресторануудые абажа харая. Эдэмнай, сэхынь хэлэхэдэ, Москва мэтэ ехэ хотонуудай юрын кафедэшье хүрэнэгүйл даа. Юундэб гэхэдэ, тэндэ архиншад уһан тулам болоһон юумэд һуудаг, мүртэй хүгжэмшье шагнахагүйш. Хүдэлдэг официантнуудыень харахадашье үзэмжэгүй, тэдэнэр хүнтэй хөөрэлдэжэшье шадахагүй...

Рестoранда хүн тэһэртэрээ эдихэ, унатараа ууха гэжэ ерэдэггүй, аятай зохидоор амарха, нүхэдөөрөө хөөрэлдэхэ, сэнгэхэ гэжэ ерэдэг ааб даа. Һайн ресторанда эрдэмтэй официантнууд хүдэлдэг, тэдэнэр хүнэй ямаршье асуудал һураа һаа ойлгуулжа үгэхэ тархитай, олон хэлэ мэдэхэ байдаг. Тэндэ гэр бүлөөрөө, нүхэр хүбүүнтэеэ гү, али басагантаяа ерэжэ амархаш, хүгжэм шагнахаш, хатар наадахаш. Иимэ ресторануудта зохид, сэбэр хүнүүдые харахада, тэдэнэй бэеэ зохидоор абажа ябахые харахада һайхан байдаг.

Манай һанахада, ниитын газарнууд иимэл, хүнэй сэдьхэлдэ һайхан мэдэрэл түрүүлдэг, баяр асардаг гуламта байха ёһотой. Тиимэ болохолоороо хүн зондо һайн лэ талаһаань нүлөөлхэ, һайхан хүнүүднайшье олошорхо байна ха юм.

Эдэ бүгэдэ нэгэ үдэр, нэгэ захиралтаар, нэгэ уряа доро, гансала түйлагдашаха хэрэг бэшэ, һайхан бодол, һайхан алхам, һайхан хүн нэгэ үдэр ерэдэггүй—энэ олонниитын үдэр бүриин ажалай үрэ, тэдэнэй бүгэдын хэрэгэй, эрмэлзэлэй бэелэл.

Г. ФОКЕЕВ.

ПИОНЕРНҮҮДЭЙ ҺАЙНДЭР

В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ пионерскэ организациин тогтоһоор 46 жэлэй ойе Улаан-Үдын Октябрьска районой пионернүүд баяр баясхалантайгаар тэмдэглээ. Үдэрэй 11 час. Валентина Терешковагай нэрэмжэтэ үйлсэдэ оршодог Карл Марксын нэрэмжэтэ талмай дээрэ Октябрьска районой бүхы һургуулинуудай пионерскэ дружинанууд һайндэрэй заншалта линейкэдэ жагсажа байбад. ВЛКСМ-эй Октябрьска райкомой секретарь В. Д. Раднаев түрүүлэн үгэ абажа, пионернүүдые һайндэрөөрнь халуунаар амаршалаад, эрхимээр һураха, ажаллахыень хүсэн юрөөбэ.

Мүн амаршалгын үгэнүүдые нүхэд И. В. Ченкиров, В. Н. Башкеев, Совет Армиин сэрэгшэ В. Шелковников, ВЛКСМ-эй обкомой секретарь Р. Гармаев, 20-дохи һургуулиин октябрятанууд хэлээ.

Энэ районой 35, 40, 20, 19, 31-дэхи һургуулинууд эрхимүүдэй тоодо ороно. Мүн олон һургуулинуудай пионерскэ дружинанууд мүнөө жэлдэ ехэ хүдэлмэри хэһэн байна. Тэдээнэй тоодо Советскэ Союзай Геройнууд В. Б. Борсоевой (52-дохи һургуули); Зоя Космодемьянскаягай (20-дохи һургуули) нэрэмжэтэ дружинанууд оролсоно.

— Мүнөө жэл пионер бүхэн һайнаар һурахые оролдоо. 40 тонно түмэр суглуулжа тушаагаабди. Алдар солын музей байгуулаабди. Дайнда хабаадалсаһан нүхэдтэй бэшэлсэнэбди. Һонирхолтой сбор, конференцинүүд үнгэргэгдөө.

В. Б. Борсоев тухай материалнуудые суглуулнабди, Вьетнамай үхибүүдтэ бэлэгүүдые эльгээгээбди, — гэһэн рапорт 52-дохи һургуулиин пионерскэ дружинын Советэй түрүүлэгшэ ВЛКСМ-эй райкомой секретарь В. Д. Раднаевта барюулба. Мүн бэшэшье һургуулинуудай пионерскэ дружинануудай рапортнууд ниимэрхүү.

М. ЦЫРЕНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын Железнодорожно районой һургуулинуудай пионернүүд баяр ёһололой линейкэдэ.

В. ГАУЧЕНОВЭЙ фото.

Спорт

ЗАЛУУ НАҺАНАЙ ТҮРИЛТЭ

Энэ мүрысөөн яһала удха шанартай байгаа. Ушарынь иимэ. Юрын барилдаагаар республикын чемпион хэн болохоб? Ямар бүлгэмэй команда түрүү һуури эзэлжэ, магтаал шанда хүртэхэ золтойб? Буряадай АССР-эй суглуулагдамал командада саашадаа хэнийе оруулалтайб? Эдэ асуудалнууд барилдаашадай зүрхэ сэдьхэл эзэлһэн, сугларагшадые һонирхуулһан байгаа. Ингэжэ Улаан-Үдын Спортын байшан соо хоёр үдэрэй туршада шираг бэетэйшүүлэй, хуурашагүй шүрбэһэтэйшүүлэй шанга тулалдаан болоһон байна.

...Тэбхэр ковёр. Классическа барилдаагаар, мүн юрын барилдаагаар СССР-эй спортын мастер Нима Ивахинов («Урожай» бүлгэм) ба «Буревестник» бүлгэмэй түлөөлэгшэ Тумурхонов гэгшэд хүсэеэ туршахаяа урингдаба. Эдэмнай шэгнүүрэйнгээ талаар 57 килограмм хүрэтэр татадаг, хүнгэншэг бэетэй барилдаашад болоно. Шэгнүүршье шэгнүүр юм бэзэ, зүгөөр шүрбэһэ шадал, мэхэ гохо, онол аргаяа үнинэймнай мастер үнэхөөр харуулаал даа. Нилээд шадамар бэрхэ барилдаашан, илалта туйлажа яһала оло дахин гараа судьянарта үргүүлһэн Тумурхонов сахилгаан мэтэ түргөөр хүлөө сабшуулһанайнгаа удаа хоёр дала дээрээ хэбтэхэ баатай болоо һэн.

Ингэжэ Нима Ивахинов мэтээр барилдаха бүхэндөө илажа, Буряадай АССР-эй 1968 оной чемпион гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ шираг бэетэйшүүл хүртэнэ бшуу. «Хэлэхэдэ бэлэн, чемпион болохонь гайтайл ха даа», — гээд наһажаал болоһон, урдань барилдаашашье ябаһан хүн эжэлүүдгүй дуугарба. Нээрээшье тиимэ гээшэ ха. Харин Ивахинов шэнги шамбайшуул бии юм бэзэ, теэд дүй дүршэлэй талаар тэрээндэ хүрэхэ барилдаашад республика доторнай тиимэшье олон бэшэ гэлтэй. Гэхын дашарамда, Нима Ивахинов «хара амяа, урдахяал хараад». ябадаггүй, залуушуулда дүй дадалаа, мэргэжэл шадабаряа халан абхуулха гэжэ оролдодог зантай. Энэшье мүрысөөндэ тэрэнэй шаби Шойжилов яһала һайнаар барилдаа, онон онотороо багшадаал адли бэрхэ барилдаашан болохо байһанаа харуулаа. Нима Ивахинов — мэдээжэ, суутай спортсмен. Мүнөө жэлдэ Болгарии ниислэл хото Софида болохо Бүхэдэлхэйн залуушуул ба студентнэрэй фестивальда хабаадалсажа, Советскэ Союзай нэрэ хүндые хамгаалха эрхэ манай буряад барилдаашанда олгогдонхой юм.

Юрын барилдаагаар Советскэ Союзай спортын мастернууд манай республикада яһала бии. Тэдэнэй тоодо Адамов, Зандаев, Г. Баймеев, В. Баймеев, Кузьмин, Лаврентьев, мастерта кандидат Иванов гэгшэд оролсоно. Зүгөөр энэ мүрысөөндэ залуу барилдаашад ехэ олон хабаадалсажа, мэдээжэ мастернуудта шанга түрилтэ хэһэн байна. Жэшээлхэдэ, арба найма хүрэжэ ябаһан Галсанов Зэдын аймагһаа ерэжэ, республика соогоо түрүү һуури эзэлхэ гэһэн энэ мүрысөөндэ яһала бараг амжалта туйлаа. Буряадай АССР-эй 1968 оной чемпион болоһон Ивановтой 9 минута соо тулалдахадаа, Зэдэһээ ерэһэн хүбүүн тэнсэжэ һалаһан байха юм. Бултыень нэрлэжэ яахамнайб. Галсанов мэтэ залуу барилдаашад яһала олон гэжэ тэмдэглээбди.

Һонирхолтой энэ мүрысөөн уржа үдэшэ дүүрэһэн байна. Тиигээд хэд Буряадай АССР-эй 1968 оной чемпионууд болооб? Шэгнүүрэйнгээ талаар барилдаашадай найман категори (хуби) боложо хубаардаг һэн тула, туд тудтаа 8 чемпион шалгажа гараба. Тэдэниие нэрлэбэл: Иванов (армида алба хэгшэ), Ивахинов («Урожай»), В. Баймеев («Буревестник»), Иванов («Буревестник»), Очиров («Буревестник»), Зандаев («Урожай»), Адамов («Урожай»), Лаврентьев («Урожай»). Харин командануудай дундаһаа «Буревестник» бүлгэмэй нэгэдэхи команда илажа гараа. Хоёрдохи һуури — «Урожай» бүлгэмэйхид, гурбадахи һуури — «Буревестник» бүлгэмэй хоёрдохи командынхид эзэлээ.

Энээнһээ гадна, ВЛКСМ-эй обком эгээл залуу чемпиондо зорюулжа грамота болон үнэтэ бэлэг бэлдэһэн байгаа. Энэ шанда барилдаашан Иванов (армида алба хэгшэ) хүртөө. Мүн шадамар бэрхээр барилдаһанай, һайн техникэ харуулһанай түлөө спортын мастер Адамов тусхай шанда хүртэһэн байна. Мүрысөөндэ командаа һайнаар бэлдэһэнэйнгээ түлөө В. Баймеев мүн лэ шагнагдаа.

С. БИЛЬЧИРОВ.

ФУТБОЛИСТНАРАЙ УУЛЗАЛГА

Футболоор «А» классай хоёрдохи бүлэгэй командануудай хоорондо СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө майн 17-до үнгэргэгдэһэн уулзалгануудай үрэ дүн доро толилогдобо:

«Восток» (Усть-Каменогорск) — «Алга» (Фрунзе) — 2:6, «Энергетик» (Душанбе) — «Шахтер» (Караганда) — 0:1, «Памир» (Ленинабад) — «Иртыш» (Омск) — 0:2, «Нефтяник» (Фергана) — СКА (Новосибирск) — 0:0, «Строитель» (Ашхабад) — «Рассвет» (Красноярск) — 5:0, «Политотдел» (Ташкентскэ область) — «Ангара» (Эрхүү) — 5:0, «Зеравшан» (Навои) — «Сэлэнгэ» (Улаан-Үдэ) — 0:0, «Темп» (Барнаул) — СКА (Хабаровск) — 0:0, «Кузбасс» (Кемерово) — СКА (Шэтэ) — 0:1, «Томлес» (Томск) — «Луч» (Владивосток) — 2:1 гоотойгоор наадабад.

(ТАСС).

ФКП-гэй Политбюрогой мэдүүлгэ

ПАРИЖ. (ТАСС). «Өөһэдынгөө эрилтэнүүдые дэмжэн тэмсэжэ байгаа ажалшадтай, тэрэшэлэн дээдэ һуралсалай мүнөө үеын, демократическа гуримай түлөө тэмсэжэ байһан студентнүүдтэй талархажа байһанаа Францин Коммунис парти дахяад лаблан батална» гээд ФКП-гэй Политбюрогой майн 17-ной үдэшэ толилогдоһон мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ.

Час үнгэрхэ тудам хүдэлмэришэнэй хүдэлөөн Францида улам үргэдэнэ гээд ФКП-гэй Политбюро тэмдэглэнэ. «Монополинуудай, томо капиталай засагта дурагүйлхэлгэ һүүлэй жэлнүүдтэ орон дотор шангадажа, энэ засагые зайсуулха, арадай ба Францин ашa туһада тааруугаар мүнөөнэй ёһотойл демократиин эхи табихада таарамжатай эрхэ байдалай түргэнөөр бии боложо байһые энэнь харуулна».

Зүүнэй үзэл баримталдаг хүсэнүүдэй, тусхайлбал: Францин Коммунис партиин, зүүнэй үзэл баримталдаг демократическа ба социалис хүсэнүүдэй федерациин хоорондохи холбоон энээндэ нилээд туһална гэжэ тэмдэглэхэ зуураа, ФКП-гэй Политбюро ингэжэ мэдүүлбэ: «Ушар байдалай хүгжэлтэ зүүнэй үзэл баримталдаг партинуудай, тусхайлбал Коммунис партиин ба ФДСЛС-эй хоорондохи харилсаае хүгжөөн һайжаруулха, энэ оной февралиин 24-дэ баталагдаһан хэлсээнһээ харилсаа холбооной бүри дээдэ шатада дамжан орохо эрилтэ табина».

Угаа ехэ манифестацида бэлэдхэл

ВАШИНГТОН. (ТАСС). «Вашингтон руу үгытэйшүүлэй аяншалгые» эмхидхэгшэдэй нэгэн, священник Бернард Лафайет ингэжэ мэдүүлээ: Америкын ниислэлдэ, майн 30-да болохо «ороной түүхэдэхи эгээн ехэ демонстрацида 1 миллионһоо үсөөн бэшэ хүн хабаадахаар хүлеэгдэнэ. «Мананые дэмжэдэг аад, Вашингтондо, ондоо тээгүүршье ажаһуудаг бүхы хүнүүдые, хара ба сагаан шарайтаниие, баяшуул болон үгытэйшүүлые майн 30-да маанадтай хамтархыень уряалнабди» гээд тэрэ хэлээ.

Вашингтон руу аяншалга эмхидхэгшэдтэ финансова бэрхэшээл тохёолдоно. Юуб гэхэдэ, хараалагдаһанһаа олон үгытэйшүүл ниислэлдэ ерэжэ байна. Вашингтондо мүнөө татагдажа байһан майхангууд соо тэдэнэр багтахагүй гээд Лафайет пресс-конференци дээрэ мэдээсээ.

Али бүхы бэрхэшээлнүүдэй тохёолдобошье, Америкын үгытэйшүүлэй Вашингтон худар аяншалга түгэсхэгдэхэ, үгытэй ядуу хүнүүдэй хүсэтэ демонстраци болохо гээд Лафайет мэдүүлээ.

ХИТАДТА БОЛОЖО БАЙҺАН ҮЙЛЭ ХЭРЭГҮҮД ТУХАЙ

Мао Цзэ-дунай хорото балмад политикые буруушаагшад Хитадта олониитэ зоной харaһаар байтар саазалагдадаг зангаараа. «Һүйдхэлэй эмхинүүдые толгойлдог» 24 хүн тушаа гаргагдаһан приговор Гуанчжоу городой стадион дээрэ майн 8-да соносхогдоо. Талмай дээрэ 50 мянган хүнвэйбинүүд сугларанхай байгаа. 24 хүнэй табаниинь саазалагдан алуулхаар шиидхэгдэһэн байна.

Хэнань провинциин түбэй город Лоянда Чжэньчжоуда гурбан хүн саазалагдан алагдахаар, бүлэг олон хүн удаан болзор соо түрмэдэ хаагдахаар шиидхэгдээ.

Эдэ еүүдүүдтэ «судьягай» үүргые хаа хаанагүй гүрэнэй аюулгүйе сахиха албанай түлөөлэгшэд дүүргэнэ. Саазалан алаха приговорнууд тэрэ дороо хүнвэйбинүүдэй «бултадаа баясажа байһан» оршон байдалда дүүргэлтэ болгогдоно. Энэ алалга хэһээлгын айлгаха һүрдүүлхэ нүлөөе шангадхахын тула иимэ ушар радиогоор дамжуулагдадаг, телевидениитэй газарта тэрээгээр харуулагдадаг байха юм.

ДРВ-гэй, США-гай түлөөлэгшэдэй хоорондо Парижда боложо байһан уулзалга тухай Пекин абяа аниp гаранагүй. Иимэ уулзалгын болохо аргатай байһанда Пекинэй засагаархидай дурагүйлхэдэг тухай Хитадай гадаадын хэрэгүүдэй министр Чэнь И апрелиин 27-до мэдүүлээ һэн. Энээниень тоолоогүй һаа, маоцзэдуновска хүтэлбэри түс уулзалга тушаа зорюута абяа аниp гаранагүй.

Һүүлэй үедэ франко-хитад харилсаанда үсэрэлдөөн гаража эхилээ. Энээниие ДРВ-гэй ба США-гай түлөөлэгшэдэй Парижда хи уулзалгые Франциин дуратайгаар зүбшөөһэндэ Пекинэй засагаархидай дурагүйлхэлгэтэй холбоно. «Соёлой хубисхалые хардаа гүрдөө» гэһэн хэбэртэйгээр зэмэлэгдээд, Франс Пресс агентствын корреспондент Жан Венсан неделиин урда тээ Пекинһээ гүлэгдэн ябуулагдаһан байна. Францин правительствые «зонхилхы бүлэг» гэжэ Хитадай газетэнүүд нэрлэдэг болоо. Харин КНР-ые Францин мэдэрһэн сагһаа хойшо Францин правительствые ингэжэ нэрлэхэһээ Хитадай хэблэл бэеэ баридаг байһан юм.

Эдэнь Вьетнамда политическа гуримшуулга хангаха зорилготой ямаршье алхам Мао Цзэ-дунай бүлэгэй хоро шарые бусалгаана гэжэ харуулаа.

Хитадһаа ондоо тээшэнь худалдадаг эд бараанай хабарай яармаг Гуанчжоуда (Кантон) болоод, майн 15-да дүүрээ. Энэ город ошохыень зүбшөөгдэһэн харин корреспондентнүүдэй мэдээсэһэнэй ёһоор, «соёлой хубисхалай» экономическа хүндэ хүшэр хойшолонгуудһаа уламжалан, Хитадай гадаадын худалдаа наймаанай эли бодо хороһые яармаг харуулаа.

(ТАСС).

ЮРТЭМСЭ ДЭЭРЭ ЮУН БОЛОНО

«АМЕРИКАНЕЦУУД ДҮЛИИ БАЛАЙ ШЭНГИ АЯГ ГАРГАНА»

ДРВ-гэй болон США-гай түлөөлэгшэдэй хоорондо Парижда боложо байһан тусхай хөөрэлдөөнүүдэй хойноһоо дэлхэйн бүхы оронууд анхаралтайгаар адаглан харана. Түрүүшын неделиин турша соо али али тала өөһэдынгөө баримталдаг хараа бодолые найруулан хэлээ. Тиимэ болохолоороо, зарим сасуулалтануудые, жэшээлжэ үзэлгэнүүдые болон тэбшолонуудые хэхэ үндэһэ баримта бии.

Бодото байдалые хараадаа абаһан, гуримшуулга тээшэ түрүүшын алхам хэхэ аргатайгаар өөрынгөө хараа бодолые ДРВ-гэй делегаци тэрэ дороо тодорхойлһон байна. Тусхай хөөрэлдөөнүүд хадаа ДРВ-дэ эсэргүү бомбодолгонуудые, бусад бүхы сэрэгэй ябуулгануудые американ талын үгэ дуугүйгөөр болюулхыень тодорхойлхо, удаань хоёр талын һонирходог бусад асуудалнуудые хэлсэжэ орохо зорилготой гээд ДРВ-гэй делегаци мэдүүлһэн байгаа. Асуудал ингэжэ табилга үнөө юугээр батадхагданаб гэхэдэ, Париждахи уулзалгын болохын урда тээ ДРВ-дэ эльгээгдэһэн американ ното соо тусхай уулзалгын гол зорилгын нимэ байһаниие зүбшөөһэн тухай хэлэгдэһэн байха юм. Тиимэһээ нимэ шэглэлтэйгээр түрүүшын хүсэлэл оролдолго гаргаха хэрэгтэй байгаа бшуу. Зүгөөр США-гай делегаци нимэ замаар ябахые хүсэнэгүй. «Гарриманай тактика ойгосотой, — гээд «Юманите» газетэ ажаглалта хэнэ. — Тэрэ правительствынгаа «өөрыгөө зүбтүүхэ гэдэг, үниинһөө хойшо мэдээжэ болоһон баримталалгануудые» нэтэрүүгээр дабтан хэлэнэ, харин хэлсээнэй темэ тушаа — ДРВ-дэ эсэргүү бомбодолгонуудые, бусад бүхы сэрэгэй ябуулгануудые үгэ дуугүйгөөр болюулха тухай нэгэшье үгэ дурданагүй. Американецууд дүлии балай шэнги аяг гаргана...»

Уулзалга хэхэ газар шэлэн олоходоо, өөрынгөө һара шахуу хэрэглэһэн униагайруулалгын тактикые Вашингтон дахяад хэрэглэнэ гэжэ һанахаар болоод байна. Сэрэгэй ябуулганууд «али али талаһаа адляар» хороогдохо ёһотой гэжэ американ дипломадууд эрилтэ хэнэ. Энэнь үнэндөө ямар удхатайб гэхэдэ, Вьетнамда американ эзэрхэг түримхэйшүүлэй зэрлиг муухай ааша гаргажа байгаашье һаань, эрхэ сүлөөгэй ба бэеэ даанхай байдалай түлөө өөрынгөө тэмсэлые Урда Вьетнамай арадай болюулһанай һүүлээр лэ ДРВ-е бомбодохоёо болихоор США бэлэн байна бшуу.

Ондоогоор хэлэхэдэ, өөрынгөө дура хүсэл вьетнамайхидта баадхажа шадахаар эрхэ байдал бии болгохо гэһэн һанаашалгаһаа арсахые американ империалистнууд хүсэнэгүй. Энээниие олон баримтанууд гэршэлжэ үгэнэ. ДРВ-е шангаар бомбодолго үргэлжэлүүлэгдэһээр. ДРВ-е зэрлиг муухайгаар бомбодолгые үгэ дуугүйгөөр болюулха шухала гэжэ ООН-ой генеральна секретарь У Танай һаяхан хэлэхэдэ, американ хэблэл тэрэниие хоро шаратайгаар шүүмжэлжэ ороһон байха юм. У Танай тушаалһаа бууха тухай «Дейли Ньюс», «Чикаго трибюн» газетэнүүд эрилтэ хээ. Вьетнамдахи сэрэгэй ябуулгануудые саашадань «үргэдхэхэ» уряанууд США-гай конгрессто хододоол хэгдэжэ байдаг. Парижда боложо байһан хэлсээнүүд дээрэ, мүн Вьетнамдахи байлдаанай поли дээрэ «шанга хараа шүгам» баримталха тухай сенатор Д. Миллер правительствада эрилтэ хээ. Парижда «удаан сагай, эсэбэритэй хэлсээнүүд» болохо гээд «Нью-Йорк таймс», мүн бусад американ газетэнүүд эхинһээ абаад таамагшалдаг байгаа. Тиихэдэ Вьетнам эльгээхын тулада үнөө 10.000 резервист бэлэдхэгдэжэ байна. Вьетнамда химическэ лэй хэхэ зүйлнүүдые американ интервентнүүдэй горитойгоор үргэдхэхэ түсэбүүд тухай мэдээсэгдэнэ. Иимэ эрхэ байдалда, Парижда боложо байһан уулзалганууд дээрэ американ дипломати «үнэн» һайн сэдьхэлэй эрмэлзэлгэ гаргана» гэжэ этигэхын аргагүй.

«БОНН «ОНСО ХУУЛИНУУДЫЕ» БАТАЛАН АБАНА»

ФРГ-гэй ниислэл һүүлэй үдэрнүүдтэ хүреэлэгдэһэн город шэнгеэр харагдана. Правительствын байшангуудые тойруулаад шүбгэтэй шабын түмэрөөр хүреэнүүд бодхоогдонхой, үйлсэнүүдтэ полицинхид олон, агаарта вертолёдууд харуулай ниидэлгэнүүдые хэнэ. «Бонн руу аяншалгада» хабаадаһан 70.000 хүниие ниислэл ниимээр угтаа.

Бонноһоо гадна, эдэ үдэрнүүдтэ ондоо тээгүүршье олониитын ябуулганууд хэгдээ. Дортмундда угаа ехэ митинг болоо. Тэрэниие ФРГ-гэй профсоюзуудай нэгэдэл эмхидхэһэн байна. Гамбург, Мюнхен, Франкфурт, Ганновер болон бусад городуудта митингнүүд, демонстрацинууд үнгэргэгдөө. Олон томо завод ба фабрикануудта забастовконууд болоо. Бүхы шахуу университедүүдтэ хэшээлнүүд таһалдаа. Олониитын политическа ябуулгануудта хабаадагшад — хүдэлмэришэд, алба хаагшад, профессорнууд, студентнүүд, уран зохёолшод, мүн шажан эрхилэгшэдшье «онсо хуулинууд» гэдэгүүдые бэелүүлхэ түсэбүүдтэ эсэргүү өөһэдынгөө буруушаалгануудые ингэжэ элирхэйлэн мэдүүлһэн байха юм.

Энэ хуулиин проектые «хоёрдохёо» зүбшэн хэлсэлгэ боннско бундестагта майн 15, 16-да болоо. Депутадуудай олонхиин дуугаар проект һайшаагдаһан байна. Тэрэнэй түлөө правительственна партинуудай — христианска демократуудай болон социал-демократуудай түлөөлэгшэд дуугаа үгөө. Мүнөө май-июньдэ проект «гурбадахяа» зүбшэн хэлсэгдэхэ, эсэслэн баталагдаха байна.

«Онсо хуулинууд тушаа» үеэд шанга тэмсэл ФРГ-дэ арбан жэлэй турша соо боложо байна. Зонхилхы этэгээдүүдтэ тохёолдодог гол бэрхэшээл гэхэдэ, эдэ хуулинууд конституцида хамааралсаха байһан дээрэһээ бундестагай депутадуудай дуунай гурбанай хоёр хубяар һайшаагдаха ёһотой болоно бшуу. Мүнөө социал-демократическа партиин хүтэлбэрилэгшэд христианска демократуудай буржуазна правительствада оролсожо, ажалшадай аша туһада дахинаа урбаад, хуулинуудые буруушаадаг байһанаа тэдэниие дэмжэдэг болоходонь энэ хуули һайшаагдаа. Тиибэ ябашье, бундестагта болоһон хөөрэлдөөн шахардуухан оршон байдалда үнгэрөө. Юуб гэхэдэ, парламентын газаа тээгүүр олониитын ябуулгануудай боложо байһаниинь тэрээндэ нүлөө үзүүлээ. Сүлөөтэ демократуудай оппозиционно партинуудай түлөөлэгшэдһөө гадна, ондоошье хүнүүд хуулиин проектые шүүмжэлһэн үгэнүүдые хэлээ. Хуулиин проектые үндэһөөрнь хубилгаха тухай мүн хэдэ хэдэн социал-демократуудшье эрилтэ хэһэн байха юм. Онсо хуулинуудые бэелүүлхые хэн нимэ нэтэрүүгээр оролдооб? Капиталис монополинууд, промышленно-финансова баяшуулай нэгэдэл орон дотор өөһэдынгөө засагые бэхижүүлхэ, тэрэниие милитаризацилха, дэлхэйн хоёрдохи дайнай дүнгүүдые хубилгаха үһөө нэхэһэн түсэбүүдые бэелүүлхэ тухай һанаашалга гаргана. «Онсо хуулинууд» тэдэнэйл аша туһада таараldана.

Эдэ хуулинуудай удхань яһала эли тодо. Бундестагта зүбшэн хэлсэгдэһэн хуулиин проект боннско конституциин статьянуудай гур тухай хубиие хубилгаха Хуулиин проектын батал һүүлээр зонхилхы этэгээд шье сагта орон доторо дал соносхожо, парлам шаалгүйгөөр ямаршье гаргажа шададаг болохо этэгээдүүд түрүү үзэл партинуудые, организаци профсоюзуудые хуули бус носхожо; уялгата ёһоор гурим тогтоожо, забастовк лиие болюулжа, забастов эсэргүүгээр полициһаа га хэрэглэжэ шададаг болохо линууд амгалан үедэ хы ажабайдалые милит үнэндөө бүхы хүн зондо ба эхэнэрнүүдтэ буу бари боломжо тэдэнэртэ олгоно.

Хуулиин шэнэ проект ар шөөлгүйгөөр батлан абтаа ямар харюу үгэхэ бай гаархид һайн мэдэнэ бш хуулинууд хадаа сэрэгэй ху энэ хадаа фашизм боло уряатайгаар ябуулгануу олониитэ зон энэ зэрлиг дые эрид буруушааж хайгаа шангаар мэдүүлж халаа Баруун Германиин Ко хоригдоһоной һүүлээр 12 гэрөөд байхада, парламент тээхи бүхы оппозициие, ниитын организацинуудые бүхы түрүү үзэл бодолто мүрдэхэ хэһээхэ бэлэдхэл дэжэ байна бшуу.

ВАШИНГТОН РУУ ҮГЫТЭЙШҮҮЛЭЙ АЯНШАЛГА ҮРГЭЛЖЭ

Вашингтон руу американ үгытэйшүүлэй аяншалга үргэлжэлһөөр. «Үгытэйшүүлэй бүлэгүүд» ниислэлдэ ороной элдэб нютагуудһаа ерэнэ. Ушарынь үгытэй ба эрхэ сүлөөгүй байдал США-да хаа хаанагүй дэлгэрэнхэй бшуу. «Ороной бүхы районуудта үгытэй ядуу хүн зон бии» гэжэ «американ ажабайдал бүлюу һайн» гээд бусадһаа үлүүсэ ехээр һайрхадаг американ «Тайм» журнал мүнөө мэдэрнэ. Үгытэй ядуу ябадал имагтал негр зоной дунда бэшэ, харин сагаан шарайтанай дунда дэлгэрэнхэй гээд мүн лэ энэ журнал бэшэһэн байна. Аяншалгада хабаадагшад хэдэн арбаад миллион хүниие түлөөлнэ. Хуулитайшье мэдээнэй ёһоор, 30 миллион американец үгытэй ядуугаар ажаһуудаг.

«Бидэнэр нилээд удаан сагаа соо хүлеэгээбди, бидэнэр саашадаа хүлеэхэгүйбди» — гээд үгытэйшүүлэй аяншалгын хүтэлбэрилэгшэ, һаяхан алуулһан Мартен Лютер Кингын уг залгамжалагша Ральф Абернети мэдүүлээ. Үгытэйшүүлые ажал хүдэлмэреэр хангаха, ехэ ба бага городуудай нүхэ һүбэтэ балгааһанууд сооохи, ороной хүдөөгэй районуудтахи үгытэй ядуу байдалые усадхаха үргэн программа бэелүүлхэ тухай правительство ба конгрессто хэдэн миллион ядуу түлюур американецуудай захяа дүүргэлтэ болгон элэнэр эр

Вашингтоной засагаархи нүүдтэ сошордон мэгдэш үргэлжын сэрэгүүд ниисл дайшалхы зэһэнги бэлэн б хэблэл ба радио саг үргэлж на. «Эмхи гуримгүй ябада онол аргануудта армиин 20 ган резервист яаралтайгаар жа байна гээд Пентаго Үгытэйшүүлэй мүнөөнэй а хабаадагшадта, бусад нииты ратическа хүдэлөөнүүдтэ шэглүүлэгдэһэн хуулиин п конгрессэй үзэмжэдэ табиг лээд удаан маргаһанайнгаа олониитын баалалтаар за аяншалгада хабаадаһан та тухай хүнэй байхаар майн ниислэлэй нэгэ захадан зүбшөөгдөө.

Аяншалгада хабаадагш гаха, һүрдүүлхэ гэһэн хари нүүдэй, централна ба нии сагаархидай һэдэлгэнүүд үг дөө. «Үгытэйшүүлэй бү ажалша хүн зоной шэнэ ш лэгшэд нэмэжэл байһаар. үгытэйшүүлэй дуун бүри улам хүсэтэйгөөр дуулда байна.

И. ЛАПИЦ
А. РАЧ
(ТА

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · РАДИО
ХИЛЫН ГААНАҺАА

ФРАНЦИИН КОММУНИС ПАРТИИН УРЯА

ПАРИЖ. (ТАСС). Франциин Коммунис парти оронойнгоо ажалшадые уряалан хандахадаа, орон доторхи засаг түрэ «томо капиталай аша туһые харан, хүдэлмэришэн ангиин, бүхы ажалша зоной ашаг туһада эсэргүүгээр, залуушуулда эсэргүүгээр, Франциин мүнөөнэй ба ерээдүйн аша туһада эсэргүүгээр ябуулга хэнэ» гээд тэмдэглэһэн байна. Продукциин бүри ехээр гаргагдадаг, ажалай бүтээсын дээшэлһэн болобошье, хүдэлмэришэдэй байдал урдынгаа хэмдэ үлэнэ. Ажалшадай олон бүлэгүүд тухай хэлэхэ болоо һаа, тэдэнэй байдал улам муудана. Францида хахад миллион хүдэлмэригүйшүүл бии гээд уряа соо тэмдэглэгдэнхэй.

«Залуушуул засаг түрын дутуу дундануудтай хаа хаанагүй ушардаг байха юм. Һуралсалай хуушан гурим ажабайдалай эрилтэнүүдһээ гээгдээ. Түхеэрэлгэнүүд, багшанар дуталдана, һуралсал эмхидхэлгэ ба методуудынь һүүлшын зуун жэлэй турша соо бага зэргээр лэ хубилаа. Тиимэһээ дүрбэн студент бүхэнэй гурбанайнь һуралсалаа түгэсхэхэгүйе һаатуулна. Һургуули дүүргэһэн олон мянган залуушуулай ажал хүдэлмэри олохо аргыень хаһана. Студентнүүдэй арбанай нэгэ хубиһаа үсөөниинь хүдэлмэришэдэй үхибүүд юм».

«Энэ политикатай Коммунис парти тэмсэнэ. Капиталис ёһо гурим усадхахын, социализм байгуулхын түлөө, шэнэ демократиин түлөө компарти тэмсэнэ» гээд уряа соо тэмдэглэгдэнхэй.

Ажалай ба ажабайдалай арга боломжо һайжаруулгада, профсоюзуудай эрхэ үргэдхэлгэдэ хамаатайгаар хүдэлмэришэдэй хэдэг гол эрилтэнүүд тухай һануулхадаа, энэ тэмсэлые хүсэд бүрин дэмжэнэбди гэжэ Франциин Коммунис парти мэдүүлбэ.

Демократиин илалтые түргэдхэхын тула «хүдэлмэришэд ба демократическа хүсэнүүдэй холбоое саг үргэлжэ бэхижүүлхэ, нэгэдэмэл программа тушаа зүүнэй үзэл баримталдаг партинуудтай түргэнөөр хэлсээ баталха» шухала гээд уряа соо заагдана.

Коммунизмда эсэргүү ябадалай аюул тухай һануулхадаа, Франциин Коммунис парти ингэжэ мэдүүлнэ. «Буржуазна политикада дайрагдажа ядардаг бүлэгүүдые эб эмхигүй болгохые, заримыень буруу замда оруулхые томо буржуази һэдэнэ». Эдэ мэхэ гохонуудта студент-анархист Кон-Бендидэй хабаадаһан тухай уряа соо заагдана, энээнтэй дашарамдуулан «нягта жагсаал һуларуулхые хүсэдэг авантюристнүүдэй уряа буруутуулхые» ФКП уряална.

«Имагтал хүдэлмэришэн анги өөрыгөө тойруулан студентнүүд, интеллигенци, таряашад, наймаашад ба гар олзоборишодые нэгэдүүлжэ шадаха» гээд уряа соо хэлэгдэнэ. Энэ холбоо бэхижүүлхые, «социализм тээшэ зам нээжэ үгэхэ үнэхөөрөө демократическа ёһо гуримай» түлөө тэмсэл үргэдхэхые Франциин Коммунис парти уряална.

Уласхоорондын конференци Берлиндэ болобо

БЕРЛИН. (ТАСС). Карл Марксын түрэһөөр 150 жэлэй ойдо зорюулагдажа, Болгариин, Венгриин, ГДР-эй, Италиин, Монголой, Польшын, Советскэ Союзай, Чехословакиин, Югославиин марксизм-ленинизмын институдуудай ба партиин түүхын институдуудай түлөөлэгшэдэй уласхоорондын конференци Берлиндэ болоо. КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Марксизм-ленинизмын институдай делегациие институдай директор, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, академик П. Н. Федосеев толгойлһон байна.

Аха дүүгэй хани барисаанай оршон байдалда үнгэрһэн конференциин үедэ институдуудай ажал ябуулгын, тэдэнэй хоорондохи харилсаа холбоо саашадань хүгжөөлгын гол асуудалнуудаар һанамжануудаа мэдэлсээ. Карл Марксын түрэһөөр 150 жэлэй ойтой дашарамдуулан социалис ба бусад оронуудта ямар материалнуудай толилогдоһон тухай харилсан мэдээсээ. Уласхоорондын коммунис, хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй асуудалнуудые, энэ талаар иаучна хүдэлмэрилэгшэдэй дүүргэхэ зорилгонуудые зүблөөндэ хабаадагшад зүбшэлһэн байна.

Болоһон у

БААБГАЙ

ОРЫЕ АБАР

«Вечерний Тбилиси» гэ тэ Кавказай хүрин ба «һайн һайхан ябадал» ту шагшадтаа хөөрэнэ.

Ехэ Кавказ хадын шэл годехскэ ба Заиатальска нигүүдэй хилэ дээрэ гурба шэн шоно инзагатай ор толбо. Инзаганиинь бүдүү модоной хонхи соо орож жа амжаа. Тиихэдэ эхэнь хонхиие бэеэрээ бүглөөд нонуудай аманда орохогү доо.

Оронуудай талаан модоной саанаһаа мантан хүрин баабгай гаража е шонынь нюрга шанга һамна альгадажархи Тиихэдэнь бэшэ шоно тэрьелшэһэн байха юм. баабгай буртаг ой руу байгаа.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: Загарайн аймагай Эрхирэгэй совхозой. Улаан-Үдын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой һаалишад. малшадай үүсхэл тухай КПСС-эй Буряадай обкомой. республикын Министрнүүдэй Соведэй тогтоол. ТАСС-ай шухала мэдээсэлнүүд. «Эрхим болзорто» гэһэн В. Ширдармаевай статья.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Партийна ажабайдал» гэһэн доро Р. Вершининагүй Автомашина зүбөөр тухай Г. Екимовэй стат рэл орон доторнай

Гурбадахи хуудаһанда логиин багшанарай ажа В. Святогорой корреспо Дэлхэйн һонин. АПН-эй риал.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: нютагай һонин. Хилын саа абтаһан мэдээсэлнүүд. холнууд.

Реда
Ц. Ц. ЦИБУД

Манай адрес, телефону

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора — 5 приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. редактор 62-62, ответ. секретаря — 50-52, зам. ответ. секретаря — 6 отделы: партийной жизни — 60-91, сельского хозяйства — 6 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышленно строительства — 61-35, советского строительства и быта — 6 культуры и школ — 60-21, писем и рабселькоров — 67-81 формации — 34-05, общественная приёмная — 56-62, м бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

Гор. Улан-Удэ типография Управления по печати при Совете Министров БурАССР.

Н-04498. Зак. №